

Gurutz Ansola

Europar Banku Zentrala eta moneta-politika bakarra

Euroa zer den galdetuz gero, bidezkoa dirudi honela erantzutea: Europar Batasunerako moneta bakarra eta Europar Banku Zentralaren Sistema (EBZS). Jakin eta ikasi nahi izan dugu nolakoa izango den EBZSren barne-egitura. Ea Banku Zentral Nazionalekin konparatuz, ze berezitasun propio izango dituen. Dakienengandik¹ ikasi duguna hemen laburki agertzea da artikuluko honen xedea.

EBZSren barne-egitura emango diren ezaugarri nagusienak, puntu hauetan ordena daitezke: EBZSk moneta-politika bakarra eta orokorra gauzatzeko erabiliko duen bankugintza-tresneria; zein izango den moneta-politika horren emaitzarik funtsezkoena; diru-kopurua eta diru-eskaintza zuzen gobernatzeko ze estrategia hautatuko ote den; eta esan beharrik ez dago, EBZSren azken helburu ekonomikoa zein izango den, estatutuek agintzen duten arabera; azkenik, ohar labur bat, EBZSko agintaritzari buruz.

Moneta-politika bakarra

Euroak berarekin dakar moneta-politika bakarra eta orokorra. Lehendabizi, «bakarra» adigaiak zer adierazten du hemen? Banku sistemak, besteak beste, likidezia erregulatzen du. Horretarako, baldintza eta lanabes jakinekoak erabiltzen dira. Beraz, Europa Batasuneko banku guztientzat baldintza berdinak izango dira, gorago aipatu dugun likidezia erregulaziorako.

Honek bi arazo sortzen ditu: armonizazioarena eta gauzatze deszentralizatuarena.

Armonizazioak adierazten du estatu kideetako banku zentral orok zenbait arau errespetatu egin beharko dituela:

1) Moneta-politikarako behar diren xedapenak Euro-par Banku Zentralak (EBZ) hartuko ditu Frankfurt-en.

2) Xedapen horiek gauzatzeko, eragiteko, lanabesak behar direnez gero, banku zentral nazionalek lanabes berdintsuak erabili beharko dituzte.

3) Estatu kideetako Banku Zentral eta finantz artekari-arten arteko harremanak, esparru lehiakor baten barnean burutuak izan beharko dute. Honek esan nahi du artekari guztiei tratu berdina zor zaiela. Ez da beraz, aldeko nahiz aurkako bereizketarik egingo baloreen artean, hauek berme gisa aurkezten direnean.

Artekariak eta baloreen berme-gaitasuna aipatu ditugu. EBZsko artekaritzat onartua izateko, Europar Moneta Institutuak ezarri dituen baldintza orokorrak bete behar dira. Berme-gai izango diren baloreak, berriz, EBZak onartuko dituen zerrendatan sartuak egotea, nahitaezkoa izango da.

EBZSk erabilgarri izango dituen lanabesak

Hiru eratako tresnaz baliatuko da EBZS moneta-politika bakarra gauzatzeko: merkatu irekiko eragiketak eta eskuhartzeak, kreditu eta gordailuetarako erraztasunak, eta kaxa-koefizientea.

Merkatu irekiko eragiketak

Eragiketa hauek egiteko ohizko era, enkantearen bidez izango da. Eta deszentralizatuak gainera. Eragiketa hauek hiru mailatan bana daitezke:

a) Ohikoak: batzuk asterokoak, besteak hilean behingoak izango dira.

b) Doikuntza operazioak (*fine-tuning*): hauek erabiliko dira, epe txit laburreko interes tipoen doikuntza lortzeko.

c) Egiturazkoak: honela deitzen zaie, sistema osoaren likideziaren egoera, sakonki eta iraunkortasunez, aldatzea xede duten ekintzei. Esaterako, likidezia gehiegi emendatu eta goi mailan finkatzeko joera dagoenean, merkatu irekiko neurri «egiturazkoak» hartuko dira.

Kreditu eta gordailuetarako erraztasunak

Bankuek, EBZsrekin diru-harremanak izateko onartuak izan direnek, erraztasunak izango dituzte kredituak hartzeko eta baita gordailuak mugitzeko ere.

Kredituak hartzeko erraztasuna: bankuek, edozein unetan, likidezia kreditu bidez eskuratzeko atea zabalik izango dute. Itzultzeko epea egun batekoa izango da. Interesa zenbaterainokoa izango da? Lehenago aipatu ditugun «ohiko eragiketetan» ezarritako interesa baino zertxobait handixeagoa. Interes hau, gainera, egunerako merkatu monetarioaren maila gorenekoa finkatuko duen interes-tasa izango da.

Gordailuak ireki ahal izateko egokiera: eragiketa hau aurrekoaren simetrikoa da. Bankuek gordailuak Banku Zentralean sartu ahal izango dituzte.

Ordainduko zaien interes-tasa, berriz, merkatu irekian finkatzen den interesa baino zertxobait gutxiago izango da. Gordailuen interesak, orobat, egunerako merkatu monetarioko maila beherenekoa markatuko du.

Laburbilduz. Epe guztiz laburrerako diru-merkatuko interesak, beraz, tarte horren barnean gauzatuko dira. Alegia, goreneko (kredituak) eta behereneko (gordailuak) izendatu ditugun mailen barnean.

Kaxa-koefizientea

Bankuak behartuak daude, Banku Zentralaren aginduz, erreserba eta gordailuen arteko gutxienezko erlazio bat edukitzera. Esate baterako, banku batek bere bezeroengandik 1.000 euro hartu baditu kontu korrontean sartzeko, Banku hori obligatua dago parte bat erreserban jartzera. Eta erreserba hauek Banku Zentralean ipintzen dira. Estatu batzuetan erreserba horiek interes-tasa irabazten dute eta beste batzuetan ez. Kaxa-koefizientea, Banku Zentralak diru-kopurua, sisteman dagoena, kontrolatzeko tresna bat da.

Bada, une honetan zalantzan dago ea EBZak kaxa-koefizientea indarrean jarriko duen ala ez. Izan ere EBeko zerbait gobernu tresna hau erabiltzearen aurka dago. Kontuan eduki behar da, tresna honi esker, Banku Zentralek zerga baten antzeko zerbait ezartzeko ahalmena daukatela.

Moneta-politika bakarraren emaitzarik ezaugarriena

Ikusi ditugu euro-kopurua kontrolpean edukiarazteko EBZ eta EBZSk erabiliko dituzten tresnak. Tresneria horren erabileraren fruitu nagusia edo emaitzarik ezaugarriena zera izango da: alegia, EBeko merkatu monetarioetako epe laburrenako interes-tasa berdintzea lortuko da.

Berdintze honek, alabaina, ez du esan nahi beste merkatu guztietan ere gauza bera gertatuko denik. Esaterako, epe luzeko baloreen merkatuetan ez da interes bat eta berdin bat emango. Izan ere, interesen sorta desegin eta bat eta berdina izatera iristeko, konpli ezin daitezkeen baldintzak bete beharko lirateke epe luzeko baloreen merkatuetan. Aipatu bederen egingo ditugu baldintza horiek. Lehenik, balore bakoitzak badu beregan arrisku maila bat eta, baita ere, badu likidezia handiago edo txikiagoa. Beraz, arriskua nahiz likidezia maila berdinekoak ez direnez gero, interesak ere ezin berdin-berdinak izan. Bigarrenik, epe luzeko balore bat norbaitek erosten duenean, alde batetik erosleak balorearen prezioa saltzailearen eskuetaraino helarazi behar du. Eta, beste aldetik, balore saltzaileak titulua eroslearen eskuetan jarri. Bistan da transferentzia hauen kostuak ezberdinak izango direla, operazioa gertuko batekin ala urrutiko batekin egin.

Nolanahi ere, epe labur-laburreko interes-tasak berdintzeak, baliapideen transferentziak azkar eta oztoporik gabe berehala egiteko bideak ongi prestatuak izatea eskatzen du. Oraino, nazio bakoitza bere bankuarteko merkatu propioaz baliatu da. Zatiketa hau, beraz, gainditu beharra dago, EB osorako izango den bankuarteko merkatu bakar bat eraiki ahal izateko. Alor honetan badago, banku teknika aldetik, erronka seriorik. Esaterako, *target* deritzan pagamendu handietarako egokia den mekanismoa sortzea eta ezartzea. Orobat erronka da dirutzaren zein baloreen ekarri-eramanak denbora errealean likidatu ahal izatea.

Zein estrategia erabiliko du EBZak moneta-politika bakarra egiteko?

Hans Tietmeyer Bundesbank-eko presidentea ezin argiago esan du: EBZren helburu nagusia, edo hartu duen eginkizuna eta agindua, prezioen egonkortasuna lortzea

da, euro-eremuaren luze-zabalean, hots, EB osoan. Helburu nagusi hori erdiesteko, zein estrategiaz baliatuko da EBZ? Aukeran bi jokabide dauzka jarraitzeko. Hobeto esan, bi jokabideetatik bat aukeratu behar du. Bat, «bitarteko helburuak» jarraitzea da. Bestea, «zuzeneko helburua» deritzana da.

Monetarismo pentsakeraren oinarri-oinarrizko tesietako bat zera da, alegia, inflazioa gauza guztien gainera gertakari monetario bat besterik ez dela. Esan nahi da inflazioa zerak sortzen edo indartzen duen fenomeno dela, hots, sistemak une batean darabilen diru-kopuru edo masaren handitze gehiegizkoak dakarrela inflazioa. Orduan, prezioen egonkortasuna lortzeko, diru-masa neurri baten barnean edukitzea da politikarik zuzenena.

Nola kontrolatu, ordea, diru-kopuruaren mugimendua? Horretarako, Banku Zentralak seinaleak behar ditu. Seinaleak, zeharkakoak dira, zeinen bitartez asma dezake noiz doan diru-masa gehiegizkoa goranzko abiada hartzen. Eta seinale horiek, bi aldetatik jaso ditzake, hots, lehen aipatu ditugun «bitarteko helburuak» deritzanetatik eta «zuzeneko helburua» izendatu dugunetik.

Zer da, beraz, «bitarteko helburuak» estrategia gisa hautatzea? Diru-kopuru osotua era askotara uler eta izenda daiteke. Har daiteke M1, M2, M3 agregatu monetarioetatik bat seinale nagusi bezala. Eta agregatu hautatu horren higikerak adieraziko luke diru-masa osoa zertan den. Adibidez, M3 agregatua aukeratuz gero seinale nagusizat, honen higikerak adieraziko lioke Banku Zentralari, kontrolatu eta eskuan eduki nahi duen diru-kopuru edo masa nola dabilen, une hartako errealitatean.

Besterik da «helburu zuzeneko» estrategia izendatu duguna. Inflazioa diru-kopuruaren aldaketek, eta batik bat ustegabeko aldaketek, erakartzen badute, logikoa dirudi inflazioa bera hartzea seinale nagusizat. Inflazioa goruntz doan seinaleak ematen baditu, une batean, ekonomiak, orduan gauza garbia da diru-kopurua neurritz kanpotik atera dela. Eta honek, Banku Zentralarentzat gauzak estutzeko aski izan beharko luke. Eta erabakiak hartu eta tresnez baliatu diru-masaren eskaintza murrizteko.

EBZak, alabaina, bietatik zein estrategia hautatuko ote du diru-eskaintza eta diru-masa kontrolpean edukitzeko?

Badirudi, praktikak erakusten duela ez batak ez besteak ez dutela beti seinale ematea zuzen betetzen. Esaterako, hipotesia da M agregatu bat handitzen denean, ekonomia osoko eskari agregatuak edo gastuak, batera, handitu egin behar lukeela. Eta ondorena inflazioa izan behar lukeela. Aldagai makroekonomikoen artean ez dira, ordea, hipotesi gisa ezartzen diren erlazio horiek aski garbi eta ziur agertzen ekonomiaren bizitzan.

Beraz, posible da EBZak estrategia bikoitz edo nahasi bat, azkenean, jarraitzea. Esan nahi da, agregatu monetarioei eta inflazioari guztiei batera jarraitzea.

Europar Banku Zentraleko agintariak

Hans Tietmeyer Bundesbank-eko presidentek argi eta garbi azaldu ditu EBZren agintaritzari buruzko zenbait puntu nagusi. Lehenik, aitortu du, hein handi batean, Bundesbank hartu dela eredutzat EBZ eraikitzeke.

EBZren egitekoa, Trataturtik hartu duen agindua, inflazioa kontrolpean edukitzea da. Edo bestela esan, prezioen egonkortasuna lortzea.

Kontseilariak edo agintariak, askea eta menpekotasunik gabea izango dira aginte politikoaren aurrean. «Despolitizatua» izan behar duela esan du EBZak. Bestela izanik, nazioen arteko gatazka anitz sortuko omen litzateke.

EBZeko buru izango diren kontseilariak ez dute beren burua norberaren nazioko ordezkari bezala hartu behar. Nahiz kontseilari bat aleman hiritar izan, ez da Alemaniaren ordezkari. Baizik EB osoaren ordezkari. Bere erantzukizuna ez da Alemaniako estatuaren aurrean, baizik Europa Batuaren aurrean.

Ziur nago, *Jakin*-en «Euroarekin, zer?» ale berezi honetan, izango dela artikulurik EBZren agintaritzaren eta Aginte Politikoaren arteko arazo serioak aztertuko dituenik. Izan ere gaia garrantzirik handienekoa da eta dagoneko eztabaida guztiz bizia agertzen da. ♣

1. L.A. Rojo — *Revista
de Occidente*. 200.
zkia. 1998.

Baleren Bakaikoa

Euroaren ondorioak

Aro berri batean sartu da Europako Batasunaren ekonomia. Izan ere, pentsatu behar da betirako gambio-tasa finkoa izango duen moneta-sistema batean gaudela. Moneta-sistema zurrun batean EBarri begira, eta aldakorra dolar edo yenarekiko. Beraz, hemendik aurrera euroa desbalioztatu edo gainbalioztatu nahi baldin bada, EBeko 11 kideentzat egingo da eta kanpo geratuko dira Suedia, Britaina Handia, Danimarka eta Greziako monetak.

Euroak sorreratik dakarrena

Larrun aldizkariaren 12. zenbakian (1992ko martxoa) ECU eta Maastrichteko Konbergentzi Planari buruz idatzi nuen artikulu bat. Eta artikulu horretan nioen Espainiako estatuaren egoera ekonomikoa ez zela batere egokia moneta bakarrak suposatzen zituen erronkei aurre egiteko, horretara heltzeko baldintza gogorrak eskatzen baitziren. Gainera, ez da ahaztu behar Maastrichten onartu zen egutegiaren arabera, ECUa 1997an ipini behar zela zirkulazioan, baldin eta horretarako nahikoa hautagai baldin bazeuden, eta bigarren aukera zen 1999an indarrean jartzea.

Konbergentzi Plan honetan, bestalde, estatu kideei jorkaera zuhurra eskatzen zitzairen. Inflazio-tasa, defizit publi-

koa eta zor publikoa ere ezin zitezkeen zuritu. Inflazioari langileen alokairuak kontrolatuta aurre egingo zitzaion. Hori zen entzun eta irakurtzen genuen mezua eta berau zen ekonomiak zeukan arazo nagusia. Behin inflazioa konpondurik, lanpostuak sortuko omen ziren eta ongizatea gizarte osoarentzat hedatu.

Orain, inflazioa erabat murrizturik eta kontrolpean dago EBeko hamalau estatutan, eta Konbergentzi Planak eskatzen duen muga barruan, baina langabeziak horretan dirau. Badirudi, bestalde, inflazioaren neurgailuak ez direla oso zorrotzak, eta honela inflazio-tasak hurbiltzea erosoagoa izan da, nahiz erosketak egiterakoan ondasun eta zerbitzu ugarien prezioek bestelakoa adierazi. Gainera, maiatzaren 9ko *The Economist* astekariak zioenez, gaur egun inflazioa ez da batere ondo neurtzen, ez delako kontuan hartzen ondarearen prezio-aldaketa, eta jakina, ondarean egiten diren gastuak garrantzi handia dute.

Defizit publikoa Barne Produktu Gordinaren % 3ra heltzea ez zen batere erraza 1992an, hasiera batean ez zelako onartzen pribatizazioen fondoak defizit hori murrizteko erabiltzea. Baina gerora, data hurbildu ahala, estatu kideek, Espainiako estatuak barne, pribatizazioekin erdie-tsitako diruak erabili dituzte sarrera gehigarri gisa defizit publikoa mugaren barruan ipintzeko, edo RTV bezalako erakunde publikoari estatuaren aurrekoentuetatik dirua transferitu ordez, estatuaren bermearekin maileguak egin dizkiote zenbait bankuk. Era honetan, hasiera batean aurreikusten zen bezala ez dira murriztu gizarte-gastuak, gehiegi urritu izan balira EB eta euroaren legitimazioa auzitan egongo baitziren.

Beraz, nola edo hala bi baldintza horiek bete dira, baina ez da hori zor publikoaren kasua. Izan ere, zenbait estatuk Konbergentzi Planak ezarritako muga baino bi bider handiagoa dute eta beste batzuek ere erraz gaintzen dute muga hori, baina ez da eragozpen izan hautatuak izateko. Borondate politikoa dago eta honela 11 kide izan dira hautatuak eta gainontzekoek ez dute nahi parte hartu Euroclubean, Greziak salbu.

Azkenik, laugarren baldintzak interes-tasen hurbilketa eskatzen zuen hautagaien artean eta hori burutzen ari da. Hain zuzen, interes-tasa apalak luze da ez ditugula ezagutu gure artean eta hori onuragarria izango da inbertsioak areagotzeko euskal ekonomian, eta ziurrenik jendeak gordailuetan ipini orde, fondo abantailatsugotan kokatuko du dirua.

Dena dela ere, moneta batura heltzeko prozesu honetan, bakar-bakarrik moneta-neurriak hartu dira eta neurri hauek betetzea ez da oso zaila izan ekonomia bizkorraldian dagoelako. Baina zer gertatuko zen depresio-garaian egongo bagina? Bestalde, ekonomi egiturak ez dira batere aldatu prozesu honetan. Beraz, moneta-aldaketak sor al dezake egituren hobekuntzarik? Ez.

Euroaren sendotasuna eta defizit demokratikoa

Baina, egoera honetan sortutako moneta noraino izan daiteke sendoa? Nik baietz diot. Zergatik? Lehenbizi euroaren atzetik alemaniar markoa eta holandar florina daudelako, eta bigarrenik, Euroclubeko estatuen merkatal balantza positiboa da eta horrek euroaren eskaria bermatuko du. Hala ere, badirudi gainbalioztatuta egongo dela % 10 inguruan dolar eta yenarekiko, eta honek kanpo-merkataritzan eragin negatiboa izango du, batik bat ekonomia ahula duten estatu kideentzat.

Halaber, euroak izango ditu zenbait ahulezia eta horietako bat Europako Banku Zentralarekin erlasionaturik dago. EBZak independentea izan behar omen du eta gobernuek ez omen dute sartu behar banku honen aferetan. Eta Bruselan gai honi buruz egin zen Kontseiluan politikoei nabarmenki eskuhartu zuten. Baina egia da ere munduko banku zentral guztien agintariak gobernuaren onesperekin izendatzen direla, eta ez al dute izaten finantzarien onesperekin? Are gehiago, EBZren hautaketa horretan ez al zuten ezer esatekorik Nazioarteko Moneta Fondoak edo Munduko Bankuak edo EKGE/OCDEk? Edo erakunde boteretsu hauek ez al dute politikarik egiten? Erantzuna ez da zaila, irakurle!

Jakin, badakigu, nazioarteko finantz erakunde botere-tsuek markatzen dituztela gobernarien politikak eta gobernari hauek, estatu demokratikoetan kontrol politikorik badute, baina inola ere ez banku zentraletakozuzendariak, NMF/FMI edo antzeko finantz erakundeek ez duten bezala, nahiz atzean agintzen berauek egon. Gainera, ez da ahaztu behar, diruaren inguruko politika guztiez gain, estatuaren aurrekontuak nolakoak izan behar diren ere banku zentralak definitzen dituela, eta ez gizartearen premien arabera, finantza munduaren interesen arabera baizik; horregatik, EBZren menpe geratuko dira kideen aurrekontuak. Beraz, EBZren gobernari nagusiak inola ere ez dira neutralak, politika egingo dute eta horretarako lanabesak badituzte, nahiz politikatik kanpo daudela esan.

Euroaren eragina euskal ekonomian

Nolakoa izango da, ordea, euroaren eragina Euskal Herrian? EBaren barruko transakzio ekonomikoetan diru-trukaketak sortzen dituen eragozpenak eta gastuak desagertuko dira eta hori abantaila da. Geroko dirua gaur egungo pezeta baino egonkorragoa izango da eta horrek eragiketa ekonomikoak erraztuko ditu eta ziurrago bihurtu.

Bestalde, pezeta eta libera desagertzerakoan, estatu-subiranotasunaren ikur garrantzitsuak desagertuko zaizkigu. Izan ere, estatuaren ezaugarri nagusietakoa dirua jaulkitzea da eta moneta-politika egitea, eta euroarekin eskuduntza hori EBZra joango da, nahiz mota honetako politika gauzatzea estatu kideetako banku zentralaren esku geratu.

Euskal ekonomiak berdintsu jarraituko du EBaren baitan. Gaur egun, Eusko Autonomi Erkidegoko, Nafarroako eta Iparraldeko ekonomi maila (lehenengo biek EBeko erregioen estatusa dute eta bestea Akitaniaren zatia da) EBeko batez bestekoa baino zertxobait apaltxeagoa da, eta ez dut uste asko aldatuko denik.

Hala ere, ez da ahaztu behar, 1993tik aurrera Hego Euskal Herriko esportazioek gorakada handia izan dutela pezeta desbalioztatu zelako, eta bide horri eutsi zaio azken urte hauetan guztietan. Baina hemendik aurrera ezin izango da moneta desbalioztatu eta beraz, lanabes inportante

bat galtzen da. Horregatik, hemendik aitzinera esportatzeko zailtasunak baldin badaude eta ekozen-kostuak, oro har, Europako Batasuneko batez bestekoak baino gutxiago ez badira hazitzen, esportazio-mailari eustea zaildu egingo da. Beraz, geldituko den erremedio bakarra alokairu-igoera kontrolatzea, berau Europako Batasuneko baino txikiagoa izan beharko duelarik, batik bat, euskal ekoizkinekin lehiakatu duten herrialdeetako baino apalagoa. Era honetan, ahalbideratuko da lehiakortasun erlatiboa mantentzea.

Bestalde, ez da pentsatu behar herrialde pobreek aberatsak harrapatuko dituztela integrazio handiagoa egongo delako. Ezagunak ditugu, izan ere, estatu baten barruan ematen diren erregioen arteko diferentzia ekonomikoak, eta estatu bateko indar ekonomikoak ez badira gai izan desberdintasun horiek murrizteko, lortuko al du EBak honelako helburua? Alderatu, bestela, Katalunia eta Extremaduraren arteko diferentzia, edo Kalabria eta Milanen artekoa. Estatuetak gobernariak saiatu izan dira diferentziak urritzen, hala ere urteetako diferentziek hor diraute, eta gerora ere ez da gora-behera nabarmenik egongo. Haatik, lehen aipatu bezala, Euskal Herriaren egoera erlatiboa ez dut uste asko aldatuko denik. Hau da, behintzat, ikerketek diotena. Izan ere, inbertitzaileek ez diote bakarrik begiratzeko alokairu-mailari, bestelako faktoreak ere kontuan hartzen baitituzte.

Finantz sistema

The Economist astekarian azaldu zen artikulua batean esaten zenez, euroak eragina izango omen du bankaren negozioan. Alde batetik, kostuak igoko omen zaizkie informazioa eta teknologia egokitzerakoan. Horrez gain, irabazkiak ere murriztuko zaizkie diru-trukaketa gutxiago egin beharko dituztelako.

Halaber, hegoaldeko estatuetan, hain zuzen, Portugal, Espainia eta Italian, diru-eskaintza gehitu egingo omen da, iparraldeko bankuen aukera herrialde hauetan dirua eskaintzeko handituko delako, eta ondorioz, interes-tasak egokiagoak izatera helduko lirakeke. Gainera, badirudi Iparameriketara gertatzen ari den fenomeno bera ematea,

hau da, enpresen fi-
nantzbideak alda-

tzea eta banku-maileguen bidez dirua lortu ordez, bonuen bidez egitea. Euroarekin EBeko bonu-merkatu egokia garatzeko aukera legoke, eta beraz, bankuen mailegu-kopurua urrituko litzateke.

Haatik, bankuetako langileek erne egon behar dute, oro har, banku-negozioa murriztu egingo delako eta honen ondorioa langileak kaleratzea izango da, nahiz bankuen leihatilak beste zerbitzu batzuk eskaintzeko mantentzen daitezkeen. ¶

Javier Bilbao

Gizarte politika European integratzeko prozesuan

Gogoeta honen xedea Ekonomi eta Moneta Batasuna (EMB) egituratzeko prozesuak, aurki kontu unitate nazionala euroagatik ordezkatzeko dituenak, gizarte politikan ekarriko dituen ondorioak aztertzea da. Europako ekonomi integrazioaren prozesuak —enpresaren dinamismo eta eraginkortasunari dagokionez dituen abantaila potentzialak txosten askotan, hala nola Cechinniren txostenean¹, aipatuak— nazio politikak definitzeko esparruan autonomia galera nabarmena ekarri du.

Aipatu prozesuaren amaierak, EMBren egituraketarekin batera, estatu kideek duten erabaki ahalmeneren murrizketa gehigarria ekarriko du: horrela, truke eta moneta politikak, dagoeneko eskumen txikiz erabil zitezkeenak,

herrialde mailan ezabatu egingo dira, arantzelezkotzko politikarekin gertatu zen bezala; zerga politikak, orain arte Maastriichten zergak trinkotzeko ezarri ziren baldintza latzak betetzeko bideratua, ustez murrizketa handiagoa pairatuko du Egonkortasun eta Ekonomi Hazkuderako Ituna indarrean jartzen denean; azkenik, Europako Batzordeak gero eta gehiago zergapetzen ditu industri eta eskualdeko politikak, elkarlehiaren aizunketa saihesteko barne merkatuan. Hau da, alde batetik, eta Francisco Rodríguezek baieztatzen duenez, «EMBren proiektuak, politika antizikloari dagokionez, estatuen subiranotasunaren bazterketa hutsa dakar»², eta bestetik, egun modan dauden eskaintza politikak, ez lukete askatasun osoa izango ekoizpen sistemen elkarlehia erlatiboan eragiteko.

Beste alde batetik, Batzordeak berak egin duen, eta berriki argitaratua izan den, Europako Batasunaren ekonomi eta gizarte kohesioaren gaineko lehen txostenak³, Erki-degoaren baitan ekonomi eta gizarte egoera erabat desberdinak daudela, eta eskualdeen arteko aldeak txikiagotu baino finkatu egiten direla baieztatzeko bide ematen digu.

Gizarte politikaren azterketa esparru zehatz honetan kokatzen dut. Gizarte politikaz, hiritarren bizi mailan eta kalitatean nahiz lan baldintzetan zuzenean eragiten duten jarduketara publikoen multzoa ulertzen dugu. Kontzeptua garatzeko, errentak iraunarazteko programak (pentsioak eta langabeziaren babesa), Osasun, Hezkuntza, Etxebizitza eta Gizarte Zerbitzuen kudeaketa publikoa, edo lan merkatuan esku-hartzea jotzen ditugu politika honen eduki nagusitzat. Eremu hauetan, arlo publikoak funtsezko bi egiterapide baliatzen ditu helburuak erdiesteko:

- arauak, bai erregulatzailerak bai prestazio zehatz bat jasotzeko eskubidea aintzatesten dutenak, aurrekontu publikoen pentzurakoak (gizarte politikaren araudi edo gainezko aurrekontuen aldea).

- gastu publikoa; honen bidez onetsitako eskubideei arreta egiten zaie edo administrazio publikoek erabakitzen dituzten eskumen prestazioak finantzatzen dira (gizarte politikaren aurrekontuen aldea, finantzaketa sistema berezia eskatzen duena).

1 koadroa: Gizarte babeseko gastuak, biztanleko adierazita

(Urteroko batez bestekoak ecutan, biztanleria guztiarekiko)

Herrialdea	1991	1992	1993	1994
Belgika	4.374	4.591	4.803*	5.142*
Danimarka	6.284	6.779	7.380	8.020
Alemania	5.009	5.681	6.223	6.520*
Grezia	1.054	1.068	1.166*	1.236*
Espainia	2.398	2.624	2.556	2.451*
Frantzia	4.835	5.214	5.718	5.903*
Irlanda	2.138	2.364	2.423	2.591*
Italia	3.960	4.223	3.797	3.789*
Luxenburgo	5.386	5.835	6.678	7.279*
Holanda	5.037	5.384	5.817*	5.924*
Austria	e.e.	e.e.	e.e.	6.276*
Portugal	1.085	1.329	1.337	1.435*
Finlandia	5.900	5.561	4.991*	5.616*
Suedia	e.e.	e.e.	e.e.	e.e.
Erresuma Batua	3.583	3.755	3.847*	4.128*

Iturria: Eurostat (1997): Europako Batasuneko oinarrizko estatistikak, 33. argitalpena. Luxenburgo: EEn argitalpen ofizialeko bulegoa (or. 169).
*Behin-behineko datua / e.e.: erabil ezina.

Gizarte politikaren esparruan ere, egoera zeharo heterogeneoa da Europako Batasunaren barnean. Erkidegoaren oinarrizko estatistiken⁴ azken argitarapenak, Eurostak-ek egina, estatu kideen gizarte babesarako ahaleginen artean ezberdintasun handiak daudela egiaztatzen du, erabiltzen den adierazlea edozein izanda ere —gizarte gastua Barne Produktu Gordinaren (BPG) ehuneko modura, gastua biztanleko, ecu edo PPctan (*Purchasing Power Currency* edo Erosketa Ahalmen Unitateak)—. 1 koadroak, adibidez, Europako hirritarrek beraien administrazio publikoengandik jasotzen duten tratuan izugarritzko aldeak daudela adierazten du: Danimarkako biztanle batek Greziako biztanle batek baino sei aldiz gehiago jasotzen du batez beste urtero. Eta neurrigabetasun hau ez da denborarekin murrizten.

2 koadroa: Hezkuntzako gastu publikoa (BPGren %)

Herrialdea	Gastu zuzena	Subentzioak	Gastu totala
Austria	5,3	0,01	5,31
Belgika	5,6	—	5,6
Danimarka	6,7	—	5,7
Finlandia	7,3	e.e.	7,3
Frantzia	5,6	—	5,6

Alemania	4,5	0,01	4,51
Grezia	3,4	—	3,4
Irlanda	5,2	0,1	5,3
Italia	5,0	0,1	5,1
Holanda	4,6	0,3	4,9
Portugal	5,3	—	5,3
Espainia	4,5	—	4,5
Suedia	6,7	—	6,7
Erresuma Batua	4,7	0,3	5,0

Iturria: OCDE (1996): Education et a Glance-Indicators. Paris.
e.e.: erabil ezina.

Pentsa liteke, herrialde desberdinen arteko bizitza mailan dauden aldeek prestazio mailan dauden aldeak termino errealetan murriztaraziko lituzketela, baina ez da horrela gertatzen, era adierazkorrez: hurrengo indikadore gisa *gizarte babesean biztanleko gastuak*, PCCen adierazirik erabiltzen badugu, zera jakingo dugu, 1994an, Luxenburgo edo Danimarkako biztanle batek —urteroko batez bestekoa— Greziako biztanle batek baino lau aldiz gehiago jaso zuela gizarte prestazioei dagokionez⁵.

Eta gainera, Hezkuntzako gastu publikoa kontuan hartuko bagenu —gizarte gastuaren definizio zabalago bat erabiliz— zentro eta periferiako herrialdeetako biztanleek dituzten gizarte baldintzen arteko aldea handituko litzateke, 2 koadroak erakusten duen bezala.

Erkidegoko agintariek integrazio prozesuan gizarte politikari eman dioten trataera, multzo xume bat eratzea eraman duena, aztertzen saiatuko naiz. L. Hantrais-ek⁶ erabiltzen dituen kategoriak aintzat hartuta, gizarte politikari dagokion Europako multzoan, indarrean dauden ondoko erabaki nagusiak bereiz ditzakegu⁷:

- Oinarrizko Legeria: Erromako Ituna (Europako Akta Bakarra, 1987-1-7tik hona) (117, 118 eta 130 artk.); Langileen oinarrizko gizarte eskubideen Ergidegoko gutuna, 1989-12-9; Gizarte politikari buruzko Akordio/Protokoloa, 1992-2-7 (Amsterdameko Itunean barneratzeko, baiezpen zain).

- Bigarren Legeria: araudiak, zuzentarauak, Kontseiluaren erabakiak, Batzordearen komunikazioak, gomen-dioak, Liburu berdea (1993) eta Liburu zuria (1994).

- Argitalpen ofizialak: gai askotariko txostenak eta *Social europe* aldizkaria.

Nire iritziz, Erkidegoaren jarduketa bideratzeko gizarte politikaren arloan hartu diren erabakien multzotik ondoko abiaburuak eratoritzen dira:

- 1) Gizartea babesteko Europak dituen sistemen anizkoiztasunaren balorazio positiboa, beti ere kultur aztura zehatzen adierazgarri gisa.

- 2) Sorospidetasunaren abiaburua orokorki hartzea gizarte esparruan, *Gizarte politikako akordioan* zehazki arautua dagoen bezala.

- 3) Europako benetako gizarte politika definitzeari uko egitea, eta baita gizarte babesaren esparruan erabide harmonizatzaileak aplikatzeari ere. Posibilitate honen aurrean, estatu kideen artean koordinazio arauak ezartzearen alde jotzen da batez ere.

- 4) Arau orokorraren salbuespen gisa, Erkidegoaren funtsezko ekimen bat garatzea oso gai zehatzetan, hala nola langileriaren zirkulazio askea, laneko segurtasuna eta higiena, gizon eta emakumeen arteko eskubide berdintasuna edo gizarte eragileen parte hartzea.

- 5) Enpresa eta herrialdeen elkarlehiari dagokionez, gizarte politikaren inguruko jarduketan behin-behineko eragin kaltegarriak sortu duen kezka (esaterako, lan merkatuaren arauketari edo zerga presioari dagokionez).

Komunikazio honen helburu nagusia, Erkidego mailan, estatu kideen elkarlehia erlatiboaren galerei erantzuteko, gizarte babes aldagaia doiketa eraginbide gisa erabiltzea saihestuko luketen erabideak ezar daitezela eskatzea da. Xede horretarako, proposamen batzuk luzatu dira ekonomi literaturan; halaber, nire iritziz, irtenbide ezagunen bide beretik jo dezakeen prozedura bat azaldu nahi nuke. Oro har, nire aburuz proposamen eraginkorrenak honako hauek dira:

- Estatu kideen gizarte politikak pixkanaka harmonizatzea gizarte babes maila handia lortzeko asmoz, *Dispersyn*⁸ eta Lovainako Unibertsitate katolikoko beste kide batzuek asmatutako Europako gizarte sugearen formulak adierazten duenaren arabera. Irtenbide honek jadanik no-

labaiteko eustarri legala du oinarrizko legerian: Erromako Itunaren 100-3 artikuluko berriak (Amsterdam-eko Itunak, baiezpenez zain, eraberritu duen bertsioan), Batzordea egitarapide harmonizatzaileak hartzeko ahalmentzen du, balizko honetan ondo egokitu daitezkeen helburu jakinekin; eta 118-2 artikuluko berriak, «pixkanaka aplikatu daitezkeen preskripzio minimoak» ezartzera baimentzen du Batzordea, besteen artean, lanbideari dagokionez (Europako Zuzenbide Auzitegiaren adierazpenetan, gizarte politikaren esparruan eskuharmen titulu zabala).

- Erkidegoko erakundeek sustatuta, Europa mailako gizarte politika garatzea, proposatzen diren jarduketak elkartasunaren bidetik burutzeko aurrekontu nahikoa izango duena eta helburu zabalak lortzeko bideratuko dena. Pieters⁹ eta beste batzuen proposamenak —*Hamahirugarren estatu* izenaz ezaguna— hastapenetan langile etorkinentzat Gizarte Segurantzako sistema europarra lortu nahi zuenak, Gizarte Segurantzaren gaineko etorkizuneko politika europarraren hazia finkatu nahi zuen. Aurretik, 1970eko eta 1980ko hamarkadetan Batzordeak eskaturiko zenbait txostenetan (Mc Dougall Txostena edo Padoa-Schioppa Txostena, esaterako), Erkidegoaren mailan langabezia aseguru bat sortzea proposatzen zen, europar aurrekontu baten kargu finantzaturik, honen kreditu gastuak Erkidegoaren Nazio Produktu Gordinari %5a edo %7a suposatzen zuelarik.

- Nazio jarduketaren zergapetzea gizarte politikaren esparruan, elkarlehiaren aizunketa saihesteko asmoz. Lehia-keta dinamikan distortsioa sortzen duten gizarte desbalioztapenak bereziki kontuan hartzen badira elkarlehia erlatiboa irabazteko desbidezko mekanismo gisa, industri politikaren arloan estatu kideek hartutako neurriak Lehia-kortasun Zuzendaritza Nagusiaren kontrolpean dauden moduan, gizarte politikako nazio jarduketak kontrolaturik egon beharko lirатеke. Hau da, jadanik dituzten eskumen marjinak mugatuko lirатеke. Irtenbide hau *de facto* azpimarratzen da 1997ko urtarrilean Estatu laguntzen kontrola eta lan kostuen murriztapenari buruzko Batzordearen adierazpenean, non errepikatzen den lanpostuak sortzeko

laguntza publikoek ezin dutela gainontzeko europar en-presentzat diskriminazioa sortarazi.

- Europa osoko negoziazio kolektiboa indartzea, gizarte politikaren funtsezko edukiak zehaztuz eta Europako langileriarentzat prestazio eta estaldura mailak ezarriz. Irtenbide honek, gizarte eragileen legezko ekimena suposatuko lukeena, beharrezko araudia izango du: Itunaren¹⁰ 118 B artikulua berriak Europa mailako gizarte elkarrizketa Erkidegoaren eskumen garapenaren egitarapide alternatibo gisa aurreikusten du.

- Zergapetzea harmonizatzea gizarte politikaren finantzaketari loturik, gizarte babesaren *kostuak* berdinak izateko Europako Batasunaren lurralde osoan; beti ere, herrialdeetako agintariek ahalmena izango lukete sistema ba-koitzaren lehentasunak zeintzuk diren eta jarduketak burutzeko egiterapideak zehazteko.

Aipatu irtenbideren bat edo batzuk hartzeak (Erkidegotik kanpoko merkataritzan ere eragina izango bailukete) sendarpena erraztuko luke, bai eta dauden gizarte babese-ko maila hobetu ere, Europako gune berriak izan beharko lukeen gizarte dimentsiotik hain urruti dagoen integrazio ekonomikorako prozesuak dakartzan arriskuetatik kanpo. Gizarte babes mailaren murriztapena, kostu esparruan elkarlehiakortasuna irabazteko estrategiatzat hartzen ez bada ere, moneta integrazioaren ondorio bat izan daiteke, jarduketa ekonomiko okerragoa duen herrialde baten gizarte eskakizunak handitu eta, aurrekontu mugapen zorrotzagatik, ezin badie lehen bezala aurre egin. ¶

-
1. Moneta bakarrarekin, nazioarteko komertzioari loturiko zenbait transakzio kostu desagertuko dira (banku komisioak, arrisku estalgarri kostuak) eta aldaketa tipoen gora-beheren ondorioz sortzen den ziurtasun eza murriztuko da. Horrez gain, merkatuen integrazioa errazten du eta interes tipoen jaitsieraruntz joera bate-ratu (arrisku primak ez baitira beharrezko izango).
  2. RODRIGUEZ ORTIZ, F. (1997): *La Unión Monetaria y España: ¿integración económica o desintegración social?* Bilbo: Deustuko Unibersitateak (120 or.).

3. EUROPAKO BATZORDEA (1997): *Europako Batasuna - ren ekonomi eta gizarte kohesioaren gaineko lehen txostena*. Luxemburgo: EEen argitalpen ofizialetako bulegoa.
4. EUROSTAT (1997): Europako Batasuneko oinarrizko estatistikak, 33. argitalpena. Luxemburgo: EEren argitalpen ofizialetako bulegoa.
5. EUROSTAT (1997): Europako Batasuneko oinarrizko estatistikak, 33. argitalpena. Luxemburgo: EEren argitalpen ofizialetako bulegoa.
6. HANTRAIS, L. (1995): *Social policy in the European Union*. Houndmills: Mac Millan.
7. Amsterdam-eko Ituna, oinarrizko legeriari dagokionez, baizpenerako zain dagoen bitartean.
8. DISPERSYN, M. et al. (1990): «La construction d'un serpent social européen», *Revue de la sécurité sociale*, 12. zk. (889-979. or). Brusela.
9. PIETERS, D.; VALM, W.; VAANTEENKISTE, S. (1990): «Le treizième état», *Revue de la sécurité sociale*, 12. zk. (856-886 or). Brusela.
10. Artikulu honek Erromako Itunean 14 estatu kideentzat (Erresuma Batua salbu) formalki indarrean dagoen Gizarte politikari buruzko akordioaren aurreikuspen bat ezartzen du.

Joselu Cereceda

Mamu kezkarri (gutxienez) bat dator Europara

Euroa 1999.ean jaioko da eta, 2002.eko uztailaren 1ean, Europako Batasunean sartuko diren Estatu guztietan bideratze legala edukiko duen diru bakarra izango da. Gustuko izan ala ez, egoera berri baten aurrean egongo gara, edo hobeki esanda, jadanik bagaude, zeren egiten ari diren prestakuntzak eta ahaleginak, Maastricht-eko Itunak inposaturiko baldintzak betetzeko batez ere, aspaldi honetan eragin han-

diak izaten ari dira arlo sozioekonomikoan, Europa osoan.

Euroa, diru sendoa izango denez, hazkunde ekonomikoaren azeleragailu eta enplegu sortzailea izango da.

(Jacques Chirac)

Aspaldi honetan honelako iritziak entzuten dira etengabe nonnahi. Ze inozoak izan garen ekonomilariak! Hazkunde ekonomikoa eragiteko eta lanpostuak sortzeko beti ikasten, eztabaidatzen, eta erantzun zuzena eskura genuen: diru bakarra zen gure gaitz nagusien sendabidea! David Hume, Adam Smith, Keynes eta Marx-en teoriak amen batean suntsitu ditu euroak. Hamaika ikusteko jaiok gara!

Diru bakarra hautatzean, ona den guztia haziko da gaitz barik: «Eurorarekin, Euskadi garaile». Bat-batean denok izango gara guapoagoak, aberatsagoak, zoriontsuagoak, askeagoak, demokratagoak...

Euroari buruz horrela berba egitea adar jotze lotsabako bat baino ez da, bizilagunen adimenari inolako errespeturik ez edukitzea... Ez da beharrezkoa teoria handiak garatzea, diru bakarrak berez ez duela balio funtsezko arazo ekonomikoak konpontzeko frogatzeko. Izan ere, errealitateari berari begiratu baino ez dago: bi Alemaniak batu baino lehen, diru eta maila sozioekonomikoa erabat desberdinak zituzten; batasuna gauzatu eta gero, nahiz eta diru bakarra izan, desberdintasunak ez dira desagertu, nahiz eta urte dexente igaro. Estatu Espainiarrean, batasun monetarioa aspaldiko kontua den arren, erregioen arteko desberdintasunek tinko diraute.

Zentzu honetan, beti eduki behar dugu gogoan Kapitalismoak duen funtsezko legea, «Garapen desberdineko printzipioa» deritzona. Lege hau ankerra da: urteak hil urteak jaio, ezinbestez, lurralde pobreen eta aberatsen arteko desberdintasunak gero eta handiagoak izango dira —txiroak gero eta txiroago, aberatsak gero eta aberatsago—.

Gure ustetan, moneta batasunak ez du bide errazik eta baketsurik izango, aspalditik aurreikustarazi gura diguten bezala. Beste oinarritzko lege bat aipa dezakegu: ekonomi mundua, edozein gauza izan daiteke, lasaia izan ezik. Ezkertiar izateko inolako osperik ez duten askok, moneta

batasuna kaltegarria izan ez dadin, Maastricht-eko Itunak proposatzen duena baino askoz zailago eta hertsiago den bateratasun bat behar dela diote.

Yenari eta dolarrari aurrez aurre begiratu ahalko die euroak, zeren munduko bigarren potentzia ekonomikoak —eta lehenengo komertzialak— babesturik egongo baita. Horregatik, behin eta berriro esaten zaigu, sortuko den euroa, gogorra, indartsua eta balio handikoa izango dela. Kontzeptu hauekin kontu handiz ibili behar da. Diru indartsuak ez du ekonomia indartsua esan gura. Alderantziz gerta daiteke. Moneta bat indartsua, garestia izateko, urri, eskas izan behar da. Moneta bat urria denean, finantzaketa ere, urria izango da. Eta finantzaketa urria denean, inbertsioa garestitzen da, murrizten da eta berarekin batera, garapen ekonomikoa, enpleguaren sorkuntza... Bestalde, balio handiko euro batek, esportazioak murriztuko eta inportazioak handituko ditu (pagamendu balantzak defizitaz izango du, garapen ekonomikoa galgatu da...).

Har ditzagun prezioen egonkortasuna eta garapen ekonomikoa aldagai ekonomikoak eta azter dezagun zer nolako trataera ematen dien Maastricht-eko Itunak: Itunaren helbururik garrantzitsuena prezioen egonkortasuna da; hau lortzeko ez dago mugarik. Garapen ekonomikoak muga bat dauka: ezin du inflazioa eragin. Gizartearentzat garrantzi handiagoa du garapen ekonomikoak prezioen egonkortasunak baino, batik bat lehenengoak enplegua sortzen duelako. Maastricht-eko Itunaren arauera, bigarren mailakoari ez zaio baldintzarik ipini, funtzeskoenari bai. Prezioen egonkortasuna eta berari laguntzen dioten neurri guztiak dira fetitxe berriak, Neoliberalismoak di-tuen berberak (kasualitatez ote?).

Europako 300 ekonomilari baino gehiagok Europako Batasuneko estatuburuari gutun ireki bat idatzi zieten euren kezkek azalduz:

(...) Uste dugu beharrezkoa dela Moneta Batasuna zuek berrausnar dezazuen... diru bakarrak eta moneta politika amankomunak abantaila handiak eduki ditzakete, baina Moneta Batasun hau denboraz kanpoko eta dogmatikoak diren iritzi batzuen emaitzak dira... Ekonomi politika

zuhur bat inguruabar errealen ondorioa izan behar da eta ez arau zurrun batzuen zerrenda bat... Arazo demokratiko bat da, baita ere, zeren Moneta Batasunak kenduko dizuete zuen hautabideen erantzukizun politikoa edukitzea... Gaur egungo egoeran, MBak ezingo du baimendu erantzun egoki bat, ez 20 milioi langabetuei, ez ingurugiro arazoei, ez 50 milioi txiroei ezta Ongizate Estatuko egonkortasunari ere... Europar askok Moneta Batasuna garraztasun eta sofrikario sozial politikaz identifikatzen dute, egungo Europako Batasunaren planteamenduari esker... Aukera handia galdu da... Diru bakar bat, baliabide handia izango litzateke enplegu osoko politika batentzat, kalitatezko lanaz eta Segurtasun Sozialaz...

Esanguratsua da, oso, Europa osoan gutun honi emandako tratu lotsabakoaz ohartzea.

Europako Estatu desberdinetan, Maastricht-eko baldintzak betetzeko egin diren ahaleginak —eta badugu datu nahikorik!— behin sakonki aztertuz gero, ondorio beldurgarri bat ateratzen dugu: prezioen eta defizit publikoaren (honen murrizketa eta kontrola, beste fetitxe bat da, aurrekoaren ondorioa) galga arlo sozialaren lepotik lortzen dira, gehienbat. Eta erabat normala da: neoliberalak diotenez, prezioak kontrolatzeko, soldatak kontrolatu behar dira, lan merkatua «malgua» izan behar da (honek lan merkatuaren desarautzea dakar, kontratu finkoaren desagertzea...). Prezioak kontrolatzeko, gastu publikoa kontrolatu behar da (honek, denbora igaro ahala, Ongizate Estatua-ren suntsipena dakar batez ere —Segurtasun Sozialaren pobretzea, *medikamentazioa*—). Aipaturiko Europako ekonomiariek dioten bezala:

Europako Herriek beharrezkoa dute gizakien interesen aldeko Ekonomi Politika bat. Bada ordua, politikariak horretaz ohar daitezen.

Beste arazo kezkarri bat, batez ere bere ondorioengatik. Lurralde arteko dirua desberdina denean, pagamendu balantzaren defizita konpontzeko monetaren debaluaziora jotzen da. Debaluazioak esportazioak handitzen eta inportazioak gutxitzen ditu. Diru bakarra indarrean dagoenean, debaluazioa ezinezkoa izango da. Tamalez, eskarmentuak

hau diosku: Pagamendu Balantza konpontzeko geratuko den ia bide bakarra, langileen bizibaldintzak pobretzea izango da. Katastrofismoa? Ai, horrela balitz! Lehiakorrak izateko, prezioak gutxitu behar... eta horretarako... soldata errealak behera, Segurtasun Soziala murriztu...

Beste arazo berezi bat Europako Banku Zentralekoa da. Politika sozioekonomikoak ezartzeko orduan gaitasuna izango duen erakunde bakarra Europako Banku Zentralea izango da, ia-ia inolako oposizio barik. Ez Estatuetako Parlamentuek, ez Gobernuek, ezingo dute aldatu Banku Zentralearen politika. Zentzu horretan, Europako Banku Zentralea erabat autonomoa izango da. Eta ekonomia garrantzitsuegia da bankeroen esku uzteko.

Galdera bat egin diezaiokegu gure buruari: moneta batasuna posible izango da batasun politika barik? Askoren ustez, euroa behin sortuz gero, batasun politikorik ezak bere porrota eragin deza-

ke. Nolabaiteko ba-

tasun politikoa sor-

tuko da, baina, gure ustetan, Europako estaturik boteretsuenaren menpe, hots, Alemania izango da aipaturiko Batasuna inposatuko duena, indarrez. Politika munduan, ekonomiak agintzen du. Hori dela eta edukiko dugun euroa, marko germaniar mozoturriko bat izango da, zalantza barik.

Eta guretzat, garrantzi handiko galdera: Euskal Herria bezalako herri gutxituek, zernolako etorkizuna espero dezakete? Arlo horretan ere, erantzuna ezin da baikorra izan. «Euroarekin Euskadi garaile»? Bai zera! Europako Batasunean ez dago herri minorizatuentzako lekurik. Neoliberalismoak bere ideologia inposatzen duen bitartean, inperialismoaren gune den Europako Batasunean estatuek jarraituko dute agintzen, Alemania jaun eta jabe delarik, Frantziaren laguntzaz. Eta langileen eta herri gutxituen eskubi-deak zapalduak izango dira inolako kupida barik.

Beste arlo batzuk ikutu barik geratu dira. Baina esandakoarekin, nire uste apalean, badaukagu eztabaida egiteko gai nahikorik. Eta borroka ideologikoan erabat murgiltzeko motiborik. Gustatuko litzaidake baikorra izatea, bai-

na... klase desbabestuen eta herri gutxituen ikuspuntutik ezinezkoa da, tamalez. ♣

Mª Carmen Gallastegi

Aldaketa historikoa

Moneta bakarraren sarrera, neurri batean gertakari historikoa, Bretton Woodsen sistemaren sorrera (1944) bezain garrantzitsua izango da nazioarteko moneta sistemaren historiarako. Horregatik, saihestu ezineko zereginak dira moneta bakarrak ekar ditzakeen ondorioak aztertzea, abantailei —baita eragozpenei ere— zehaztasunez begiratzeta, eta hain berrikuntza garrantzitsua gure onerako izan dadin lortzeko egin beharrekoaz gogoeta gitea.

Ikuspuntu ekonomikotik, oso erraz laburbildu daitezkeen eta sendotasun eta arrazionaltasun handia duten argudioetan oinarritua dago moneta bakarra.

Batetik, moneta europarren arteko truke neurri aldaezinak ezartzearen ondorioz, aldagai hauen ohiko gora-beherei datxekien ziurgabetasuna desagertuko da. Beraz, arrisku prima asoziatuak ezabatu egingo dira eta, honen ondorioz, interes tasen diferentziala murriztu egingo da (murrizten ari da dagoeneko), eta hori bereziki nabarmena izango da moneta ahula ohi duten ekonomietan, hala nola Espainian.

Bigarrenik, erreserba moneta gisa eta ordainketen izendapenerako tresna gisa gero eta protagonismo handiagoa izango duen moneta izango dugu: euroa. Gaur egunean Europako Batasunaren komunitatez kanpoko merkataritza munduko guztiaren % 20koa baldin bada, aurreikuspenek diotenez, pisu hori handitu egingo da % 25 arte gutxi gorabehera. Epe ertainean moneta europarrak munduko erreserben % 40 hartzea espero da, dolarra neurri batean baztertuz mundu mailan dibisa gisa jokatu duen paperean.

Denborarekin bigarren moneta garrantzitsuenaren lekuan finkatuko den moneta izango du ekonomia europarrak, eta horrek, zalantzarik gabe, lagundu egingo dio merkataritzaren hedapenari.

Euroaren sarreraren hirugarren abantaila handiak transakzioen kostuekin eta hauen murriztearekin du zerikusia. Dibisen aldatzeak sortzen dituen truke komisioak desagertu egingo dira. Eta modu berean desagertuko dira truke arriskuaren primak eta baita finantz erakundeek eta banku zentralek, komunitate barneko dibisetako operazioak administratzeko, aurre egin beharreko kostuak ere.

Azkenik, laugarren abantaila batek zerikusia du leku-ko moneta politika erabakitzeke eskema ezin hobea baliatzeke aukerarekin.

Duela urte asko abiatutako prozesuari arrazionaltasuna ematen dioten funtsezko arrazoiak hauek izanik, ondoko baieztapen hau egin daiteke: «Moneta Batasunaren proiektuaren arrazionaltasuna, integrazio ekonomikoarekiko koherentziaren ondorio ez ezik, ordezkoko hautabideen bideragarritasun zailaren ondorio ere bada».

Molde honetako aldaketa historiko batek, ezagun duenez, ondorio garrantzitsuak izango ditu mikroekonomian zein makroekonomian, eta ezinezkoa da, hain leku mugatuan, aldaketa hauek bere osoan aztertzea. Baina, guxtienez, bat etorri beharko genuke euroarekin eragile ekonomiko guztiak munta handiko aldaketa kulturalari egin beharko diogula aurre. Aldaketa honek behartu egin ditu erakunde nagusiak, arlo publikoan batik bat, datorrenari buruzko sentsibilizatze kanpainak egitera eta erronkak ezustean harrapa ez gaitzan formazio egitasmoak martxan jartzera.

Arlo instituzionalak

Badira urte batzuk herrialdeen garapen ekonomikoaren eta beren erakundearen garapen eta diseinuaren arteko harremana ikertzen hasi zela ekonomian. Era honetako azterketak, esate baterako, Europako herrialde gehienetan aginte politikotik independente diren —independentzia maila herrialde batetik bestera aldatu egiten den arren—

Banku Zentralak izatea eragin duten proposamenen oinarrian daude, eta baita herrialde europarretako lan merkaturuen egitura erreforma batzuen oinarrian ere. Ikuspegi honetatik, honako galdera honek garrantzia duela uste dut: Zein eratako eredu instituzionalean sartuko gara? Eta zehaztasunez garatu ezingo badut ere, garrantzitsutzat ditudan bi alderdi aipatu nahi nituzke. Lehenengoa zergen arloari dagokio eta bigarrena erabakiak hartzeko prozesuari.

- Zergen arloari dagokionez, estatu kideen zerga politikak bateratu egin beharko lirakeela diote ahots batzuek. Ganbio politika bakarra eta moneta politika bakarra izango badira, argudiatzen dute zenbaitek, ezinbestekoa izango da «zerga politika bakarra» ere.

Nire iritziz, gai honi dagokionez, aintzat hartu beharreko bi argudio mota daude eta ñabardura garrantzitsu bat egin behar da.

Hasteko, ñabardura; bateratzeari buruz hitz egiten ari garenean zeharkako ezarpenaren bateratzeaz ari bagara, nabarmena da dagoeneko lanean ari direla norabide horretan. BEZren sarrera urrats garrantzitsua izan zen bateratze bidean, eta espero izatekoa da zeharkako ezarpenaren oraindik badiren diferentziak desagertzea, izan ere, gasolinaren gaineko zerga, esate baterako, estatu batetik bestera asko alda daitekeela pentsatzea ez baitirudi zentzuzkoa.

Honek ez du esan nahi, alabaina, gauza bera gertatuiko denik zuzeneko ezarpenaren mailan. Eta ez da horrela izango bi arrazoiengatik:

a) moneta batasuna ez delako batasun sozial bat ezta moneta erreforma bat ere eta bidezkoa delako aldea egotea zuzeneko zergetan, estatu kideek eskaintzen dituzten prestazioen artean ere aldeak baldin badude .

b) baina, gainera, maniobrarako aukera bat utzi behar da, Europa osatzen duten herrialde, erregio eta nazionalitateek erreakzionatzeko modua izan dezaten shock idiosinkratiko eta bereizien eraginez eta ezusteko gertakizunen eraginez bizi ditzaketen egoera ekonomiko desberdinen aurrean.

Shockei aurre egiteko segurtatze mekanismo komun eta orokorrik —hots, birbanatzea egiteko eta arriskuak

banako eta erregio eragileen artean banatzeko mekanismoak— ez da Europan. Eta, gainera, erregioen arteko benetako bateratzea oraindik oso urruti dagoenez, uste dut zentzuzkoa dela aurkako shock propioei aurre egin ahal izateko maniobra aukera nahikoa izatea ahalbidetuko dien tresnaren bat izatea erregioek. Are gehiago, integrazioarekin erregioen espezializazioak gora egiteko aukera handia baita. Eta honek, aldi berean, ustekabeko eta izaera idiosinkratikoko shockak gertatzeko aukera handia izango dela iradokitzen du, Batzordeak adierazitakoaren kontra. Zalantzarik gabe, bateratze arauak existitu beharko dira, baina koordinazioak eta bateratzeak ez dute, derrigor, zerga politiken uniformetasuna eskatuko.

- Arlo askotan Europako Erkidegoa estatu federala da dagoeneko. Eta hala da, 1986an Europako Akta Bakarrak gai batzuetan banako kideen beto eskubidea ezabatu zutenetik. Alabaina, ez erakundeak eta ez prozedurak ez dira behar beste zehaztu, zein botere zentralizatu beharko lirartekeen eta zein ez erabakitzea ahabidetuko duen sistema argi bat izatea lortzeko.

Subsidiaritate printzipioak, Maastricht-eko Hitzarmenean sartua, ez dauka irakurketa bakarra. Izan ere, irakurketa kontraesankorrak egiten zaizkio eta argi dagoen gauza bakarra, agian, subsidiaritate printzipioak estatu kideen hasierako subiranotasuna ezagutzen duela da, eta zentroaren «fidagarritasun» arazoak substantzialak izan daitezkeela nabarmentzen duela.

Bestela boterea Erkidegoko erakundeetan zentralizatzeko prozesu indiskriminatua izango litzatekeenaren alternatiba praktikoa gisa defenditu da printzipio hau. Printzipio honek, azken batean, boterearen banaketa deszentralizatua hobetsi behar dela auresuposatzen du, zentralizatzearen aldeko argudio onak ez baldin badaude behintzat.

Gai honen inguruan, xehetasunetan sartu gabe, baieztapen hauek egin daitezkeela uste dut:

- a) Botereak Erkidegoaren eta estatu kideen artean banatzeko gaur egungo mekanismoak argitasun gutxikoak eta informalak dira.

b) Subsidiaritate nozioak ez ditu gauzak gehiegi argitzen: oso lausoa da eta irakurketa askotarako irekia, eta funtzioak banatzeko gidatzat baino printzipio politiko zabaltzat hartu behar da.

c) Mekanismoko koherentzia falta harrigarria eta kezagarria da, Erkidegoak federalismoranzko lehenengo pausoak eman baitzituen dagoeneko 1986an, beto eskubidea ezabatzean, beste estatu federal batzuen garapenean historikoki botere horiekin batera joan diren erakundeen jabe egin gabe artean.

Ondorio makroekonomikoak

Makroekonomiaren ikuspegitik euroaren sarreraren ondorioak garrantzitsuak dira testuinguru makroekonomiko egonkorra lortzea eta, batez ere, egonkortasun horri eustea, ekar dezakeelako. Sarri baieztatzen da egonkortasun makroekonomikoa hazkunde iraunkorrerako ezinbesteko baldintza dela eta, mundu guztia baieztapen honekin bat datorren arren, ez dirudi bere edukia aski gardena denik.

Komenigarria da, beraz, testuinguru makroekonomikoa egonkorra izateko ondoko bost baldintza hauek bete behar direla zehaztea:

- 1) Inflazioa baxua da eta aurretik jakiteko modukoa.
- 2) Egiatzko interes tasak egokiak dira.
- 3) Zerga politika egonkorra eta iraunkorra da.
- 4) Truke tasa lehiakorra da eta aurretik jakiteko modukoa.
- 5) Kontu korrenteen balantza egingarritzat eta iraunkortzat jotzen da.

Erraza da ohartzea egonkortasunerako beharrezko gisa deskribatutako baldintzak Maastrichten onartu zirenen oso antzekoak direla. Beraz, hau kontuan hartuta, eta Europan ezarriko den moneta politikari buruz dakigunarekin batera, moneta bakarrarekin egonkortasunean irabazi egingo dugula ondorioztatu dezakegu. Inflazioa kontrolpean izango da, truke tasa mugiezina izango da ezinbestean, egiatzko interes tasek —herrialde europarren zerga politike-tan desbideratzerik ez baldin badago— beste kideen maila antzekoetan iraungo dute, eta zerga politikak ortodoxoa

izan beharko du, gastu eta «isun» handien arriskua jasan nahi ez baldin bada behintzat.

Argitzeko daukagu oraindik, berehala helduko den egonkortasun hori aski izango ote den egiazko bateratzea lortu ahal izateko, hots, Europako batez bestekoan dugun kokapen erlatiboa hobetzea ahalbidetuko duen gure Barne Produktu Gordin per capitaren hazkundera lortu ahal izateko. Moneta bakarrak bi aukera hauen aurrean jartzen gaitu:

a) Europako batez bestekoaren gaineratik haztea eta, beraz, aldagai nominalak kontrolatzen jarraituz gero, egiazko baldintzetan bateratu ahal izatea gure langabezia tasa jaitsiz.

b) Bateratasun irizpide nominalak bete arren ekoizpen gaitasunean inbertitzeko gai ez izatea eta, ondorioz, batez bestekoa baino gehiago ez haztea. Kasu honetan, ezinezkoa izango da egiazko bateratzea lortzea, eta berriro kohesio herrialdeen taldean zokoratuta geratuko gara.

A aukera nagusitzeko, hori komeni baitzaigu, zenbait baldintza betetzea behar dugu: batetik, sektore publikoak, finantz ortodoxiarekin batera, zientzia eta teknologiarako inbertsioetan ahalegin handiak egiteko gaitasuna izatea —alegia, hezkun-

tzan, azpiegituretan

eta erakundeetan (sistemaren ekoizpen gaitasuna berritzea eta handitzea ahalbidetuko baitu honek)—, eta bestetik, interes tasen murrizketarako politika, behin finkatuz gero, sektore pribatuaren inbertsio produktiboa bultzatuko duen aldaketa iraunkortzat hartzea enpresariak; ulertu beharrekoa da gure prezioak eta soldatak beren bilakaeran herrialde egonkorrenetatik urruntzen baldin badira, truke tasa mugiezinen testuinguruan egotean, lehiakortasuna neurri benetan arriskutsuan galduko dela, eta aurrerantzean horri ezingo zaiola, inoiz ere, aurre egin iraganean hainbeste erabilitako devaluazio lehiakorrek baliatuz.

Nabarmena da, alternatiba posible guztien artean apustu egin nahi dugun estrategia eta aukera politikoak, Maastricht-eko baldintza nominalak betetzea eskatzeaz gain, aipatu ditudan baldintza hauek, eta beste batzuk, be-

tetzeko gaitasuna izan dezagun ere eskatzen duela. Bide honetan baino ez dugu lortuko gure langabezia tasa murriztea eta aukera itxaropentsu bat eskaintzea hainbeste gazte trebatu, hezi eta gaituri, euren energia eta ezagutzak norbere buruaren alde eta gizartearen alde erabiltzeko modurik aurkitzen ez duten hainbeste gazteri. ¶

[Erredakzioan euskaratua]

Jenaro Garate

Euroa: egiaren Europaruntz

Orain eta hemen aztertuko dugun ikuspuntutik begiratu, euroa hau da: hamaika naziok gogoz onartzen eta janzten duten uztarri ekonomikoa. Orain artekoak era askotako aurretratuak izan dira. Euroa onartzea, berriz, notariara joan eta tratua herri guztien aurrean izenpetzea da. Txanpon ikusgarri bihurtuko den tratua, eten ezina, eguneroko gure eskuetan izango duguna. Gogozko lokarria da, baina hari luze eta sendoz elkar batzen gaituena. Galdera hau da: «Gu, euskaldunok, tratu honen alde edo kontra?». «Europaruntz nahi dugu ala Beheruntz?».

Euskadiko Ipar eta Hegoaldea

Esaera ezaguna da —batez ere Frantzian— Europa Piri-
nioetan bukatzen dela. Badira datuak, gure begien aurrean, esaldi horren esanahiren bat baiesten dutenak. Bi arlo desberdinetara joko dugu baiesten hori aztertu nahian: Zientzietara eta herri, kale eta enparantzetara.

Zientzietara, lehenbizi. Duela urte batzuk nire gasetako matematikak gogoratu eta sakontzen niharduela, harrituta begietsi nuen zenbat matematiko handi izan diren Frantzian. Hona hemen dozena bat ezagun: Descartes, Fer-

mat, L'Hopital, D'Alembert, Lagrange, Monge, Laplace, Fourier, Cauchy, Jordan, Poincare, Lebesgue. Espainiako bat ezin aipatu, frantses horietatik baten antzeko denik. Ondorioa: izan dela zeozer Ipar eta Hego Pirinioa banandu izan duena.

Beste adibide bat. Goazen Pirinio iparreko euskal herrietara, eta gero hegokoetara. Hango kale eta enparantzen garbitasuna nabaria da, hegoaldekoekin konparatuz. Alde handia, begi bistan. Beraz, hor ere ageri da zeozer Ipar eta Hego Pirinioa banantzen duena.

Nire euroari buruzko iritzietarako beharrezkoa da Ipar eta Hego Euskal Herriaren arteko bereizketa hau, euroaren eragina desberdina izan litekeelako Espainian —Espainiara lotuta dagoen Euskadi zatia barru— eta Frantzia —bere Ipar Euskadirekin—. Eta nik, lehenbizi, Espainiara uztartuta dagoen Euskadiko zati honi begira jardungo dut. Amaieran osatuko dugu jokaera mugatu hau.

Egia, gardentasuna

Konparaketak egiterakoan, ez da zaila min ematea. Horregatik, hasieratik nahi dut garbi laga: jokabide eta egintza batzuei buruzko iritzia eta —baliteke— epai zorrotzak agertuko direla hemen. Baina ez pertsoneri buruzkoak. Gizakia pertsonak lez epaitzea gizakiaren ahalmenak gainditzen duen zerbait da.

Batez beste, Ipar Europa aldeko politikoen eta funtzionarioen joerak askoz estuago lotuta daude egiarekin. Eta hori nabari geratzen da norbaiti zerbait oker eginga aurkitzen zaionean. Berehala dimitituko du, ezinezko zaiolako bere herriaren aurrean gezurretan ari eta bere aulkiari eustea. Bestalde, funtzionarioek ezin dute gorde edo isilpean eduki euren eginak edo jakinak, Behe aldean ohi dugunez. Gardentasunaren beharra herriaren aurrean askoz eragin-korragoa da. Ekonomiaren arloan, haiek ematen dituzten estatistikak eta datuak askoz fidagarriagoak izaten dira, gehienetan.

Horrek ez du esan nahi Iparraldeko agintari eta funtzionarioak Behekoak baino zintzoagoak direla. Herriak praktikatzen eta erakusten dio etika agintedunari. Aginte-

zaleek, horretan, ez dute egiten burua makurtu besterik herriaren esanera, herria hobeto menperatzeko izango bada ere. Horrek esan nahi du hango herritarrek arazo publikoetako egiaren eta gardentasunaren praktikan askoz arrerago dabiltzala gu baino.

Lantokitik begiraturaz ere, egiari buruzko alde handia ikusten da herrien artean. Europa Mendebaldeko enpresek esango dizutena, esan bezala da. Adibidez, zentesimako prezisioa, zentesimakoa da, eta ez dezimakoa. Salbuespenak beti izaten dira, baina gehienetan —askoz—, esana egia da.

«Gaur bidaliko dugu» esango bada, bertan egunean aterako da. Ez ditut izan tratu gutxi batzuk baino Afrikako herriekin. Iberoamerikakoekin asko. Hango herri adiskideetan, «gaur» ez da bukatzen iluntzean; eta «datorren astean» ez duzu jakingo, sarritan, zein hilabetekoa izango den.

Hauek denak zein aukera komeni zaigun argitzen dute: egiazaleekin bildu ala ez. Geratzerik ez dago. Goruntz ala beheruntz. «Europa» kontzeptu ekonomikoaren mugak Pirinioetan gorago eraiki ala Gibraltarrera eramán. Euro zehatza eta gardena, ala nolabaiteko *afro* ilun bat.

Ekonomia zientziaren muina: gizakia eta egia

Gatozen zientzia den ekonomiara. Lehenbizi ekonomia orokorrera. Ekonomiagintzan, definizioan bertan, bi arazo daude: helburua eta bitartekoak. Gaur egun ekonomiaren ardatz (helburu ere bai?; ba ote dago helbururik?) merkatua aipatzen da. Merkatua baldin bada helburua, edo merkatua aipatuz beste inolako helbururik baiesten ez bada, merkatu hori fetitxe hutsa da. Ekonomiaren helburua —behin eta berriz esan beharrekoa— gizakia delako. Barru-barrutik elkarzale den gizakia.

Baina ekonomia zientzia ere bada. Eta zientziaren helburua egia da, unean uneko zientziarena. Eta hemen dator merkatua ekonomian. Merkatua zera da: gizaki bakoitzak egin edo eskainiari buruz beste gizakiek egiten duten balorazio errearen argibidea. Elkartasunak eraginda asmatzen ditugun banatze guztiek ez dute ezkutatu behar bakoitzaren eginek lortzen duten balorazioa bere herrikideengan-

dik. Hori merkatuak ematen du. Merkatua ekonomiazko egiaren mezulari da. Eta disparate hutsa da merkatuak erakusten dituenak ezkututzen eta gaitzesten jardutea. Eta joesa oker hori ere askoz nabariago da Behe aldean, Goi aldean baino. Euroaren egitaruntz arrazoizko bultzakada.

Ekonomiaren praktika orokorra

Ekonomian ematen diren jokaera orokorrak, adibide batez aztertuko ditugu. Ezaguna da esaera hau: «Arrain bat eman eta egun bateko gosea kendu; arrantzan erakutsi eta bizi guztiko gosea kendu». Adibide erakusle hau erabiliz zera esango dut: Behe aldeko herri arrantzaleetan banatzaileak nabarmentzen direla, eta Goikoetan egileak.

Gu banatzaileen inflazio nabariak jota gaude. Politiko, sindikalista, predikadore oro jakintsu da banatzen; tekniko, bihotz handi. Hor dator eguneko arraina merkatura. Zeinek baino zeinek ozenago esango dizute zelan banatu arrain hori. Gaixoek, ezinduek, haurrek, zaharrek, langabeek zer behar duten eta eman behar zaien. Baina zera da jakin beharrekoa, denontzat: baldin herrikoen estimazioaren arabera amurra bakoitzak bi aingira beste balio baidu, bi amurraekin datorrenak lau bider gehiago dakarrela merkatura aingira batekin datorrenak baino. Baina, zoritxarrez, ez da azalduko predikadore banatzailearik gazte eta helduei honelako zerbait esango diena: «Erne arrantzan. Egin amugintzan. Jardun kainaberak ekartzen. Aztertu arrain karnataren arloa. Aukeratu erreka bazter egokiak arrantzarako. Saiatu eskolan, edo amugintzan ikasten, edo arrainen ohiturak, joerak eta orduak jasotzen. Gai denak taldeak eratzeko, bai amugintzan, bai arrantzan, eta abar, ekin diezaiola bere enpresa lanari, lanpostugintzari, bere ahalmenik galdu gabe». Eta abar.

Horrelakorik inor gutxik predikatzen du gure Behe aldean. Eta horrela, banatzaileen predikadore gehienek eskalegintzan dihardute, alfergintzan ez direnean ari. Zein gutxi diren erantzulegintzan, egilegintzan, lanpostugintzan saiatzen direnen alde egiten, hitzez eta egitez, gizakiak benetan jaso eta osatuz. Gizakia da ekonomiaren helburua, bere muinean elkarzale dena. Elkartasuna zerbait sakona

eta ederra da gizakiarengan. Baina elkartasuna ezin daiteke gezurrean ezarri. Eta sarri aipatzen dira gezurrezko elkartasunak, egia askoren ezkutuan, edo gezur askoren gainean ezarriak. Elkartasunaren kontrakoak. Arazo publikoetan gezurra korrupzioa da. Korrupzioa gezurra da. Horregatik euroak gure alde egingo du, bizitza sozialean giro egiazaleagora eta elkartuagora garamatzalako.

Enpresa

Gatozen enpresa soilera, eskaintzan dagien organo edo zelula ekonomikora. Zer da eskaintza? Hiru alderditan dago eskaintzak:

- Ondasun eta zerbitzuak asma-sortzen.
- Ondasun eta zerbitzuen produkzioaren eraketak sortzen eta burutzen.
- Ondasun eta zerbitzuen guraria ezagut-sorrarazten.

Hiruren barrenean dago sorketa. Non predikatzen da gure Behe aldean ondasun eta zerbitzu berriak asmatzen saiatu behar dugula, asmatuen egitea berrasmatzen, asmatuak ezagutarazten eta gura sorrarazten? Gure politikorik gehienak teklari dira. Interesen tekla jo, inbertsioarena, zergena, zorrena jo eta jo, eta dena konpondu. Euroaren eremuan ez dute gehiago horrela teklak jotzerik izango. Saiatzearen garaian sartzen gara. Egiazko jardunean, egiaren European.

Europako Ipar, Erdi eta Hego aldeak

Suediarra banintz, ni ere Beheko nazioen zintzotasunaren beldur izango nintzateke, gezur eta joko zikinaren arriskua jasan behararen arduran. Baina hegoaldeko euskalduna izanik, baietz betea ematen diot euroari. Ez euroaren eragin onuragarriak bultzata bakarrik, ez. Batez ere, euroaren atzean, alboan, goian, oinarrian diharduten jokoak gure jokoak garbiaraziko dituzten itxaropenean, urteen joan-etorrian. Eta gure kale eta enparantzak ere bai.

Euskal ipartarrei buruz, zera: gero eta antzekoago, elkartuago izan gaitezen egingo duela euroak, Behekoek irabaziz eta Iparrekoek ez galduz. Hori uste dut. Gu afro-

runtz geratze-joatea, kolpe negargarria izango litzateke Euskadi osoaren elkartasunarentzat.

Euroaren eragin behin-behinekoak

Euroa dela-eta, bidegurutze bakoitzean kantuak eta negarrak entzungo dira. Bizitzearen arazoak. Baina goruntz doan bidean gabiltzanez, alaitzeko arrazoi sakonak ditugu. Euroak egia eta argia dakarkigu. Euroaren egiak askatu, indartu eta batu egingo gaitu. Euroaren hotsa musika da. Poztu gaitezen! ♪

Iñazio Irizar

Euroa eta enpresa industrialak

Real Casa de Moneda. Oñate. Octubre. 1875. C VII.

Horrela dio, alde bakoitzean, Bigarren Karlistadan On Karlos VII erregegaiaren Errege Moneta Etxeak, 1874-75 urteetan, Oñatin izan zuen txanpon-etxean egindako zilarrezko piezak.

Jakina denez, Euskadin izan dugun Moneta Etxe bakanak ez zuen asko iraun. Eta ia beti gertatu den bezala, ez borondate faltagatik, indarraren eraginez baizik. Armada liberalak azkar asko desegin baitzuen makineria guztia, 1876ko martxoaren 3an Oñati menpean hartu zuenean. Nafarroako Antso IV erregearen garaian, XI. mendean hain zuzen, eta ondorengo hainbat belaunalditan, istorio paretsuak aurkituko ditugu.

Iraganeko malenkoniak utzita, bizpahiru urtetik hona izugarritzko aztergaia bihurtu zaigu monetarena, euroaren jaiotza dela eta. Bruselak aspalditik dauka Ecu deritzan moneta, baina bere operazioetarako soilik, estatu bakoitzeko monetez gain, hain zuzen, eta ez ordezeko. Orain oster,

euro ospetsu hau ordezeko datorkigu, eta hor sortu dira kalamatrikak.

Artikuluak, liburuak, tesiak, tesinak, hitzaldiak, mintzaldiak, zer ez. Ikerlariak, irakasleek, politikariek, finantzariak, enpresariak, nork ez. Mila iritzi, denak interesgarriak, denak ukitutxo desberdinekin. Euskadin, Espainian, Frantzian, Alemanian, Erresuma Batuan, non ez. Bruselako *Le Journal Officiel*, edo *The Economist*, harantzago *The Wall Street Journal*, gaiak eman du, bai, zeresana.

Ba al dago ezer gehitzekorik, oraindik?

Atrebentzia handiegia ez bada, kaletar arruntaren ikuspuntu pare bat azaltzen saiatuko naiz, eta ondoren, ene iritziz euskal enpresa industrialen etorkizunean izan dezakeen eraginaz arituko natzaizue.

Kaletar bezala, aisialdia soilik kontuan hartuz, izugarriko abantailak ikusten dizkiot euroari. Adibide bat jarzearren, duela gutxi Parisera joanak gara emaztea eta biok, opor motz batzuk profitatuz. Eta noski, pezetak gehi liberak eraman genituen, Visaz gain. Banketxeak legezko komisioa kobratu zigun, noski, eta itzuleran berdin paperezko biletekin, txanponak ez baitituzte hartzen. Beraz, denbora, komisioak, eta ailegatuko edo faltako zaizun betiko zalantza.

Garai batean, ez bakarrik moneta aldaketa, baizik eta baimena, pasaporteak, kontrola mugan, deskuidatuz gero *txapeoa*, eta abar ezeroso bat jasan behar izaten genuen. Guztiz agerikoa da, beraz, bizitza kalitate aldetik irabazi egin dugula, European zehar mugitu ahal izateko batere baliu erantsirik ez zeuzkaten ordu eta kudeaketa ugari alboratuz.

Badago hor, egon, beste abantaila subliminal bat: kontrolarena. Edo beste era batera esanda, norbanakoaren libertatearena. Estatu guztiz ahaldunak gu kontrolatzeko miloi aunitz xahutzen zituen oraino, kontrolatzaileak, hauen arduradunak, arduradunen arduradunak, eta abarrek, ondo ordainduak zeudelako gure zergen kontura. Eta kontrolaz ari naizenean, ez daukat buruan poliziala soilik, ezin baikenuen diru kopuru jakina baino gehiago aldatu, baimenik gabe.

Zorionez, laster ez dituzte estatu kontrolatzaile garestiok gure mugimenduen inolako berri polizial zein finantzierorik izango.

Baina kaletar hego-euskaldun bezala, badago beste eragin sinboliko garrantzitsu bat. Gure heziketa garaian patrikan generamatzan txanponek zera zioten: «*Francisco Franco. Caudillo de España por la gracia de Dios*». Ondoren, hark utzitako Juan Carlos I erregea jaso genuen ordainetan, honek ere batere graziaz egin ez arren.

Egia da euroak ere alde batean estatu bakoitzeko ezaugarria izango duela, eta hegoaldean Borboiarekin jarraituko dugula, baina hori beste kontu bat da, Mauleko euroak Aguraingo dendan balio berbera izango baitu. Eta norberak aukeratu ahal izango du ezaugarri hori, sarri askotan bederen.

Kaletar euskaldunok baditugu gaur egun bertze mila buruhauste, kultura anglosaxoniarra (eta produktu asiati-koa) dabilelako merkatuan barrena nagusi ikus-entzunezko, Internet, eta abarretako esparruetan. Nahiko lan izango dugu, munduaren globalizazio honetan, dena auzo bihurtuko ote zaigun garai honetan, Espainiako eta Frantziako botere absolutu-nahi horietatik aldentuz beste berdintasun maila batean ez sartzeko.

Baina beno, estatu europar klasikoetako ezaugarri tinkerak, hala nola ejerzitoa, polizia, soldaduska, mugak, moneta, atzerri politika, eta beste maila batean hizkuntza, hezkuntza, legedia, prentsa, telebista eta abarrek, aldaketa uniformetzaile/askatzaile prozesu kontraesankorrean darraite.

Euskal enpresa industrialei buruz jarraituko dugu. Eta alor hau aukeratu dut, ekonomiaren beste alor guztiei zor zaien errespetua gordez, nire ustez Euskadiko etorkizunerako giltzarria delako. Dena den, orokorki hartu beharrean, mugatu egingo dugu eremua, hots, Deba Garaiko Bailara-ko enpresa industrial pribatu transformatzaileetara.

Deba Garaian, hogeitahiru langiletik gorako 103 enpresa industrial zeuden 1997ko abenduaren 31n. Guztira, 16.570 lanpostu. Hauen arabera sailkatuz gero, 20-49 bitartekoak berrogei industria; 50-99 artekoak 32; 100-249 artekoak,

berriz, hamabost; 250-499 artekoak hamabi; 500-999 bi-tartekoak bi; eta mila lanpostutik gorakoak beste bi.

Industria horiek atzerrian 53 bulego komertzial dituzte, 302 lanposturekin, 31 estatu ezberdinetan barreiaturik. Eta produkzio plantak berriz hamabost, guztira 1.423 langilerekin eta honako lurralde hauetan kokatuta: Argentina (2), Kolonbia (1), Frantzia (3), Holanda (1), Italia (1), Maroko (2), Mexiko (2), Tailandia (1), Txekia (1) eta Txina (1).

Bailarako 103 enpresa industrial horietatik, bederatzitan dago atzerriko kapitala. Hirutan % 100 kanpotarra da, beste batean % 50 baino gehiago, bitan juxtu % 50, eta beste hirutan % 50 baino gutxiago. Lanpostuetara eramaneraz gero atzerritarren kapitalaren jabetza, beraien esku 1.334 lanpostu daudela esan genezake.

Azterketa egitera joanez gero, konpara ditzakegu emaitzak, adibidez, Bilboko ibai ezkerreko enpresa industrialekin? Eta Gasteizko industrialde berriekin, edo Tolosaldearekin? Konparaketak egin ondoren, eta enpresetan dauden faktoreen sailkapenak eginda, enpresa-arlo bakoitzeko, azter daiteke moneta aldaketaren eragina era kuantitatiboan?

Gaur egun Deba Garaiko enpresa industrialen produkzioaren heren bat baino gehiago atzerriko merkatuetara bideratzen da. Badira bi enpresa % 100 kanpora bidaltzen dutenak, eta dexente % 50tik gora. Beraz, atzerriko konpetentziara oso ohituta dauden enpresez dihardugu.

Saltzeko zein erosteko orduan, ahal den neurrian norberak ezartzen du moneta, nahiz eta multinazionalekin, beraien musikaz dantza egin behar. Salbuespenak salbuespen, iragan urteetan enpresetako atzerri moneta bezala dolarra izan da nagusi, % 40 inguruko kuotan. Eta Japoniako yenarekin operazio gutxi batzuk egin arren, esan dezakegu beste % 60 Europako monetetan saldu/erosi dela, honako sailkapen honekin: Frantziako libera, Alemaniako markoa, Portugalgo eskudoa, Italiako lira, Britainia Handiko libra, eta askoz apalago beste moneta batzuk.

Horrek zera esan nahi du, atzerriko kudeaketan % 60 «geure» moneta berrian egingo direla, euroan. Enpresa industrialek ez dutela, beraz, inolako balio erantsi gabeko lanik egin beharko % 60an. Argi eta garbi, ezertarako balio

ez duten lan hauek ekidinez, kostuak murriztuko dituzte hainbat sailetan. Eta laburbilduz:

a) Finantza departamentuetan, arduradunaren kezka ugari alboratuko dira, lan ordu asko aurreratuz. Lan ordu asko, baita ere, diruzaintza eta bankuen eremua daraman enplegatuan, kontabilitateko oharrak dexente jaitsiko direlako, moneta bakarrak kontu bakarra eta tramitaziorik eza dakarrelako. Kontabilitate ohar jaitsieraren bigarren mailako ondorioak dira, baita ere, paper gutxiago erabiltzea, artxibo gutxiago, barne eta kanpoko ikuskaritza lan ordu gutxiago, eta balio erantsi gabeko kate luze bat.

b) Komertzial departamentuetan, enpresaren tamaina ertaina edo handia bada, kontabilitate komertzial enplegatu/departamentu berezia izango dute, 23 kasutan Deba Garaian. Aurreko puntuan esan dugun ia denak balio du honako ere.

Baina garrantzitsuena, kualitatiboki bederen, aurreantzean gure saltzaile eta marketinistek produktuen benetako balioa salduko dutela izango da, moneta hau edo bestearen indarraren menpe egon barik. Madrilgo menpekotasuna daukagu Deba Garaian, han aldatzen baitira gaur egun jarduera monetaristak. Hauek aldatzen dituztenean, gure komenientziak kontuan hartu barik, noski, moneta fluktuazio berrietara egokitu behar dira enpresak, barneko politika komertziala aldatuz.

c) Enpresa industrialen produktua piezak edo makinak dira, nahiz eta beraien zerbitzu enpresa garrantzitsuak ere egon Bailaran. Hiriburu printzipaletan, ordea, enpresa ugari daude produktu bezala dirua dutenak, eta komisioa edo interesa dira beraien ogibidea. Dirua salduz, edo erosiz, edo mailegatuz, oraingo edo etorkizuneko baldintzetan, bizi dira.

Deba Garaiko enpresek produktuak saltzeko kanpoko monetak erosi edo saldu beharrean aurkitzeak, beste enpresa horiei komisioak, interesak eta aseguruak ordaintzea dakartza. Aurrerantzean, salerosketen % 60tan atzerri moneta horiek ez erosteak, gastu dexente ekidingo ditu. Bergarako enpresa batek fresadora pareta jartzen baditu, lehena Aretxabaletako tailer batean, eta bertzea Kaiserslauterngo tailer

batean, laster era eta kostu berdinsuan egingo du saltze operazioa, banketxe zein enpresa finantzieroen bitartekari-tza asko murriztuz, gaurkoagaz alderatuz behinik behin.

Amaitzeko, hemendik hogeit hamar urtera, Deba Garaiko gaurko 103 enpresen zerrenda hartuz gero, zelakoa izango da bilakaera? Monetak, euroak, garrantzi gutxi daukela deritzot. Oso bigarren

mailan kokatuko nuke, enpresa in-

dustrialen etorkizunerako, ezinbestean ondo landu beharreko arloak beste hauek baitira:

- Produktu aldetik, kalitatea, zerbitzua, kostua eta berrikuntzak.

- Eredu aldetik, kanpora begira bezeroa nagusi, eta barrura begira partaidetza soziala, barne bezeroa.

- Antolamendu aldetik, sareak sortu, elkarlana, azpiegiturak.

- Eta orotara, pertsonak. Pertsona heziak, aktiboak, lanerako gogoarekin.

Erraza da esatea; hamaika liburutan daude jasota dotore asko arlo horiei buruzko teoria ugari, baina ez dago zalantzarik gakoa praktikara eramatean dagoela. Lehiakorra izan behar du enpresak, alemanekin, japoniarrekin eta abarrekin diharduelako merkatuan.

Euroaren beste mila ikuspuntu ezberdin, norberaren interesetara murgilduko dira. Britainiarrek ez dute euroa nahi izango, Londongo *City*-k izugarritzko finantza irabaziak lortzen dituelako. Frantsesek, beraien frantses *grandeur* izaera galtzeko zorian dakusatelako. Espainiarrek, berdin samar. Alemaniarrek, markoaren indarraren abantaila galtzen dutelako. Eta abar oso luzea, bakoitzak demagogia gehiago edo gutxiagorekin esanda, baina bere etxea defendatuz.

Eta gu, euskaldun kaletar, edo enpresa industrial, estatu-hiriburu printzipaletako edozein politikatik hain urrun gonik? Gure interesak, lehen edo etorkizunean hobeto? ¶

Antxon Lafont

Ezer gutxi gehiago euroari buruz

Mundu europarreko naturaltasun osoz heldu da euroa. 1998ko maiatzaren lehen egunetan, 3an zehatzago izateko, euroan sartzeko azterketaren inguruko era guztietako gertaeren berri eman ziguten hedabideek. Harrotasunak tentetuta ageri ziren hautagaiak azken argazkian, non guztien arteko enfatikoena kabitu ez zen. Bere bulegora itzuli eta berehala, euroaren klubean sartu zenez bere herrialdea ezin hobeto zihoala *urbi et orbi* berriro aldarrikatu beste erremediorik ez zuen izan. Total, hamabostetatik guztiek gainditu zuten azterketa, batek salbu. Horiatarik hiruk ez zuten oraingoz klubean sartzerik nahi. Azterketa hori gainditzea, azken batean, batzuentzat Osakidetzako azterketa gainditzea izan zena baino errazagoa izan zen. Eta estatu espainiarrean dena txokolatezko dominekin amaitzen denez, euroaren guraso omen diren Santer eta Werner-i Principe de Asturias saria —azkenean 60 urtetik gorako ia guztiei egokitzen zaien Nobel sari espainiar eskuzabala— eman zitzairen. Haurraren aiton-amona eta birraiton-birramona defuntuak aipatzea ahaztu zitzairen, Europa ganbio gune librea baino gehiago bilakatzeko mekanismoen beharren benetako aurreikusleak.

Euroan sartzeko azterketan moldatu egin ziren irizpideak. Liderrek, Frantziak eta Alemaniak, apenas betetzen zituzten baldintza guztiak, epaimahaiari gomendioak emanaz eta presio eginez. Mirari italiarrak behartua zirudien. Balentria zirudiena —*euroteam*-ean sartzeari— lardas-keria bihurtu zen. Sartu nahi izan ez zutenen artean, Erresuma Batuak eraginkortasun handiz lagundu zuen euroaren oinarriak ezartzen. Izan ere, oso gai zehatzetan esku hartu zuen, hala nola euroaren justizia arautegian, interes tasen kotazio sistemetan, eta baita burtsa merkatuen ordutegietan ere. Orain, egoitza han duten multinazionalen presiopean sartu nahi bide du euroan Erresuma Batuak, multinazional horientzat euren fakturazioaren zati nimi-

ño bat baino ez baita merkatu estatalaren mugen barrukoa. Egoera honen aurrean, euroari buruzko sentsibilizazio kanpaina iragarri du exchequer-aren kantzelariak.

Europako Batasuneko estatuburu edo gobernuburuaren kontseiluaren ondoren, Europako herritar guztiak entzun nahi zutena —egia ez izanda ere— esan zuten politikariek.

«Langabeziaren arazoa konpontzeko atea zabaltzen digu euroak», esan zuen Ekonomia ministro batek. Litekeena, baina era horretan baieztatzea ez-ohiko arinkeria da, zenbait faktore ministroaren esaldiaren norabidean badoaz ere.

Moneta egonkortasunak —berezkoa, EBean moneta bat bakarra izango baita— eta Maastricht-ek ezarritako inflazio baxuak konfiantza emango diote aurretari. Gainera, defizit publikoaren murrizte derrigorrezkoa behartzeko ahalegina egingo da eta, ondorioz, Estatuaren gastuen finantzaketa beharrak txikitu egingo dira eta kreditu pribatuen aukerak liberatu. Onenean, enpresek inbertsioak handituko dituzte funtsezko arazoari aurre egiteko: kalitatearen lehia.

Jakina da moneta bakarrak ganbio arriskuak eta gastuak ezabatuko dituela. Moneta bakarrak ekarriko duen gardentasunagatik prezioak behetik homogeneizatuko dira. Prezioen murrizte honek muga bat izango du, baina enpresek zerbitzuaren eta produktuaren kalitatearen gainean borrokatu beharko dute. EBeko 350 milioi kontsumitzaileko merkatuari aurre egiteko, enpresak elkartzeko eta bat egiteko operazio handitan sartuko dira. Orduan, lehiakortasunean indarrak handituz, lehiakideen aurka borrokatzeko moduan izango dira. Inbertsioa hazi egingo da eta inbertsioarekin batera enplegua, baldin eta produktibitatearen gehitzeak posible kapitalistaren eta hobekuntza sozialaren arteko oreka egokia ahalbidetzen badu. Dena den, mundializazioa ondorio bera eragiten ari da bizkortasunez.

Moneta bakarraren beste ondorio bat beste parametro batzuen berezko desordena izango da. Inbertsioak nola edo hala lortzeko ahaleginean, zergen eta gastu sozialen inguruko gerra piztuko da EBeko estatuen artean, EBak kudeaketa publikorako egitura propioa ez duen bitartean kontrolaezina izango den gerra.

Merkataritza arloan Internet-ek funtsezko papera jokatuko du merkataritza elektronikoa ezin konta ahala aukera zabalduz. Moneta bakarraren eta Internet-en arteko konbinazioa benetako bonba izango da merkataritza trukeetan. Prezioan gardentasunak eta homogeneousazioak mundializazioa indartuko du. Merkataritza elektronikoa-ren merkatua 2002. urtean 320 mila milioi dolarreko zifra —horietarik 60 detailearen merkataritzaren alorrean— helduko dela aurreikusten da. Ez dirudi jarduera honek lanpostu gaitu asko sortuko dituenik.

Ekonomiaren kontrol funtzioa eta Batasunaz kanpo-koekiko Europako moneta politikan esku hartzeko ahalmena Europako Banku Zentralari (EBZ) eman zaizkio, zeinak ikasle txarrak zigortzeko ahalmena izango duen. Herrialde zigortuak isun handiak jasan beharko ditu eta oinarritzko irizpideen normalizaziora eramango duten neurriak hartu beharko ditu: inflazioa, zor publikoa, defizit publikoa. Jakina da honek zer esan nahi izan duen iraganean: gastu soziala, inbertsio gutxiago eta langabezia gehiago.

Sinestezina dirudi EBZak hain neurrizgaineko esku-menak izatea. FEDek, ahalmen ikaragarria izan arren, kon-tuak eman behar dizkie Estatu Batuetako lehendakariari eta Kongresuari. EBZ erabat independentea da. Europako Batasunak ezingo du onartu erakunde zibil bat botere poli-tikoaren gainetik egotea, eta dagoeneko esan da estatu fe-deralaren egiturarik gabe euroak ezingo duela bizirik iraun. R. Mundell-ek moneta gune ezin hobeari buruzko bere teoriaran adierazitakoaren arabera, moneta batasuna eraginkorra da baldin eta, batasuna osatzen duten ekono-mien konbergentzia indartsuari esker, erregioetako bateko nahasmendu ekonomikorako arriskua murriztu egiten ba-da. Beste irizpide batzuk, Mundellen arabera, bere defini-zioari dagozkio, hala nola ganbio tipoen ondorioak ordez-ka ditzaketanak. Oraingoz, eskulanaren mugikortasun handira eta soldaten eta lan merkatuaren malgutasunera mugatzen dira irizpide horiek. Aurrekontu europarraren babesean herrialdeen arteko finantza transferentziak gehi genitzake, baina aurrekontu europarrak ez da oraingoz.

Euroa, aitortu nahi ez bada ere, Europa politikoranzko etapa ezinbestekoa da, antolatu egin beharko den erantzukizun kolektiboa sortzen baitu.

Hurbilagoko arazoetara itzulita, euroaren etorrerak zuzenean eragingo dio gure bizimoduari, enpresakoari nahiz kalekoari. Enpresen funtzionamendu kontableak aldaketa sakon eta garestiak jasango ditu. Kontabilitatea eurotan egitea derrigorrezkoa izango da 2001-12-31tik; azken epea da. 1999-1-1etik kontuak eurotan aurkezteko aukera izango da.

1998ko otsaileko inkesta batek dioenez, eurorako igerotzea ondo prestatua dute EBeko herrialde batzuetan. Enpresak, 1999ko urtarrilaren lehenetik, gai izango dira honako operazioak eurotan egiteko:

- proposamen komertzialak: inkestatuen % 50.
- bezeroekin operazioak: inkestatuen % 55.
- hornitzaileekin operazioak: inkestatuetan % 60.
- kontabilitate orokorra: inkestatuen % 35.

Komeni da gogoratzea, gainera, burtsa transakzioak eurotan egingo direla 1999ko urtarrilaren 4tik.

Maastrichtek EBeko estatuei kudeaketa publikoan zorroztasun handiagoa eskatu dien bezala, euroak emaitzen hobekuntza exigituko die enpresei. Lastima da eurorako egokitzeari ikuspuntu teknikitik egitea aurre, defentsa jarreran alegia, aparteko aukera hau jarrera erasokorra eragingo lukeen mugarri enpresarialtzat hartu beharrean.

Beste osagai batzuk ere hartzen dute parte, zuzenean nahiz zeharka, euroaren segizioan. Enpresek, izan ere, aldaketa asko barneratu behar dituzte aldi berean: 35 ordu saihestezinak, 2000. urtera iragaiteak ekarriko dituen arazo tekniko-informatikoak, produktuen kalitate plangintza jada abiada bizian, mundializazioa, estatuen arteko lehia zerga politikan, prezioen homogeneizazioa behetik... hauek baino ez aipatzearren. Beti bezala, egokitze gaitasun azkarrena dutenek iraungo dute bizirik.

Euskal Herrian, euroaren iristeak ondorio ia berehala-koak izango ditu zuzenean alderatu ahal izango baitira, kilometro gutxiko distantzian, prezioak eta soldadak, kotizazio sozialak eta zergak Iparraldean eta Hegoaldean.

Gure enpresek bezeroak informatu beharko dituzte, batez ere gure baliabideen % 30etik % 35era hartzen duen banaketa handian. Alderdi politikoak ere hautesleak xehe-tasun handienarekin informatzera behartuta egongo dira. Zentzu honetan, makroekonomiari buruzko informazioak arrunt bihurtuko dira. Gure Barne Produktu Gordina Estatuarena edo estatu askorena baino gehiago hazi dela esatea ez da aski izango. Lortuko al da informazio horren orde-z hazkunde horren ondorioei buruzko ezagutza izatea —hala nola, langabeziaren, soldaten eta inbertsio publiko nahiz pribatuen gora-beherak—? Politikari batek ez luke esango «gure BPG % 5,6 hazi da». Zera iragartzeko eskatuko litzaioke: «Hazkunde horrekin halako eta halako hobekuntza lortu ahal izango dugu», lehen aipatutako parame-troetan.

Muga pasatzen dugunean karteran euroak edukitzeak eroslearen jokaera aldatuko du. Bisitan joandako lekuko moneta kromotzat edo *monopoly*-ko biletetzat hartu izan da. Gasturako izpiritu kontrol gutxikoarekin egin izan da gutuzi erosketa. Le-

hen bilete-kromoe-kin joaten ginen Iparraldera, erosketetara; orain, aldiz, etxeko moneta berarekin joango gara, enkarguak egitera. Nahiz eta bezeroa moneta bakarrera bizkor ohitu, komenigarria litzateke joan den ekainaren 13an Ordiziako Mugaz-gaindiko Azokan egindako saioaren modukoak errepika-tzea. Ordiziako esperientzian, bezeroek elikagaiak eros zi-tzateketen aurrez trukaturako fikziozko euroekin. Hiru mi-lioi euro gastatu ziren.

Berehala agertuko da lehia eta operadoreek arautze tresnak eskatuko dituzte. Horrela, esate baterako, Hirigin-tza Komertzialerako Mugazgaindiko Batzordeak sortuko dira, azalera handiko guneen ezartzearen egokitasunaz kontsultak egiteko. Mugazgaindiko beste erakunde batzuk ere sortuko dira. Auzi komertzialez aritzeko Mugazgandi-ko Arbitraje Epaimahaia eratu du dagoeneko Iparraldeko Merkataritza Ganbarak, Hegoaldeko Ganbarekin eta Kon-tsumitzailearentzako Udal Informazio Bulegoekin batera.

Nabarmentzekoa da, baita ere, erreal, hogerlekoa eta pezetaren gisako sinboloak desagertarazi eta numismatika bildumetara igaroaraziko dituela euroak. Horrela, inperio ohien identifikazio zati bat desagertuko da. Euskal Herrian fenomeno hau oso era positiboan hartuko da epe ertainera izango dituen ondorioengatik, hala nola Iparraldea eta Hegoaldea barruan hartuko dituen erregioa (hitzaren esanahi europarrean) sortzeko beharra.

Zalantzarik gabe, euroak gure ohiturak aldatuko ditu epe labur eta ertainean, eta gure bizimodua ere bai, egokitzeak luze jotzen badigu. ¶

[Erredakzioan euskaratua]

Carmelo Urdangarin

Ekonomi eta Moneta Batasuna, eta euskal industria

1991ko abenduaren 10 eta 11 egunetan Maastricht-eko goi-bileran ezarritako bateratasun irizpideen betetzeak Ekonomi eta Moneta Batasunaren (EMB) hirugarren etapan, beste hamar herrialderekin batera, hasierako fasetik sartzeko aukera eman dio Espainiari. Pentsatzekoa da gutxienez beste bi —Erresuma Batua eta Danimarka— aurrerago sartuko direla, Europako Batasunaren Itunaren protokolo erantsietan eskubide hori gorde baitute.

Erabaki honen ondorioak eragin handikoak dira ekonomian eta, beraz, hasteko beharrezkoa da eztabaidaren eremua mugatzea, euskal industriara zedarriz. Derrigorezko dirudi, hala ere, gutxienez lau gogoeta orokor egitea aurretik.

Batetik, ekonomi zientziak ez ditu aski tresna EMBarren ezartzeak zein ondorio ekarriko dituen fidagarritasun-

nez aurreikusteko, are gutxiago analisia herrialde bakarre-
ra mugatzen baldin bada. Edozein aurreikuste are zalan-
tzagarriagoa da, Euskal Autonomi Erkidegoaren neurriko
lurralde txiki bati baldin badagokio. Dena den, iritzi nagu-
siak dioenez, berdintasunezko egoera batean Batasuneko
herrialdeentzako onura orokorrak ekonomikoki handiagoak
izango dira eragozpenak baino.

Bigarrenik, EMBak ez ditu bermatzen, berez, ez haz-
kunde ekonomiko handiagoa eta ez ongizate kolektibo
hobea (arlotu publiko zein pribatuaren egokitze gaitasuna-
ren menpe dago hori funtsean), eta are gutxiago lurraldeen
arteko banaketa orekatua. Areago, ardatz frantziar-alema-
naren inguruko aberastasun eta lanpostu kontzentrazio
handiagoaren beldur dira aztertzaile ugari.

Hirugarren gogoetak aparteko garrantzia du: Estatuak
ekonomi politikak ezartzeko subiranotasun osoa (edo ia
osoa) galduko dutenez, lehiatzeko gaitasun ezari soldaten
eta Ongizate Estatuaren degradazioarekin erantzutera be-
hartu ditzake egoera berri honek, horrek dakartzan ondorio
sozial guztiekin. Egokitze iraunkorrerako tresna soldaten eta
Ongizate Estatuaren degradazioa izango litzateke.

Azkenik, EMBen sartu beste alternatiba itxuraz bide-
ragarririk ez dago, edozein alternatibak eragozpen larriak
izango lituzkeela aurreikusten baita, bereziki historian ze-
har autokontrolerako ohiturarik izan ez duen ekonomia
espainiarrarentzat. Gainera, Europako Batasunean sartzea-
ren gure esperientzia, konparazioan, positiboa izan da eta,
epe laburrean behintzat, pentsatzekoa da EMBen sartzeak
baino ondorio negatiboagoak izango lituzkeela beste bide
bat hartzeak.

Gogoratu behar da Espainia eta Portugal Europako El-
karte Ekonomikoko estatu kide 1986an egin zirela (handik
gutxira, 1990eko uztailaren 1ean, Europako Merkatu Baka-
rraren sortzea abiatu zen), 30 urtetako funtzionamendua-
ren praktika guztiak onartuz (ondare komunitarioa) eta es-
kumen ugari galduz, arantzel politika eta kanpo politika,
besteak beste.

Hamarkada luze honetan lanpostu galera handia gerta-
tu da, batez ere industrian, eta langabetu kopurua bortizki

hazi da. Ez da ahaztekoa Europako Komunitatearen Barne Produktu Gordinaren (BPG) parte hartzea % 6,22tik % 5,9ra jaitsi dela Espainian, baina aurrera egin da Komunitateko hamabi herrialdeen batez bestekoaren erlazioan (% 80tik % 90 ingurura). Aldi berean, produktu/merkatu egoera berrira egokitze garrantzitsua egin dute euskal enpresa industrialek, batez ere 1990. urtetik aurrera —nahiz eta funtsezko birmoldaketa bat egiteke dagoen—, kanpoarekin trukeak ugarituz —tasa txikiegiarekin jarraitzen dugun arren—, internazionalizazioan pixkanaka aurrera egingez.

Duela hamar urteko ahultasun berberak ditu euskal industriak, baina intentsitate txikiagoarekin. Gainera, enpresa multzo txiki baina garrantzitsu bat egokitu da tesuinguru berrira.

Ahultasunen artean honako hauek aipatu behar dira:

- Enpresen tamaina txikia.
- Kudeaketaren konparazio defizitak.
- Produktuen bilakaera eskasa, etorkizunean eskari handia izango duten produktuen presentzia nahikoa ez delarik.
- Gure enpresen internazionalizazio txikia, inportazioak gure pareko herri aurreratuen mailara heltzen ez direlarik.
- Ez dago nahikoa zerbitzu.
- Hezkuntz sistemaren egokitze eskasa enpresa eskariari.
- Azpiegituren egoera orokorra.
- Adostasun sozial eta politikorik eza.

Egoera honetan abiatuko da eu-

roa, gaiari buruzko literatura ugariak gogorazten digunez erronkak eta aukerak ekarriko dituena.

Erronken artean nabarmendu beharrekoa da, batik bat, debaluazioen desagertzea. Euroa ezartzearen koste ekonomikoa (informatika, administrazio sistemak eta abar) garrantzitsua izatera hel daiteke, baina gertakari bakana da. Laguntza publikoen galera posibleak ere ondorio negatiboak izan ditzake zenbait jardueratan.

Baina moneta ebaluatzeko ahalmenaren galtzea izan daiteke garrantzitsuena etorkizunari begira, gure enpresek galdutako lehiakortasuna berreskuratzeko tradizionalki, behin eta berriro, erabili izan den ekonomi politikarako tresna galdu egingo baita. Egoera berria, dirudienez ordeztuko sistematik ezarriko ez denez, erronka handia izango da gure enpresariatzat, munduko onenekin baldintza berberetan lehiatu beharra izango dute eta.

Abantailen artean aipatu beharrekoak dira ziurgabetasunaren gutxitzea orokorrean —truke ziurgabetasunaren gutxitzea bereziki—, inflazio moderatu eta egonkorra, eta diruaren prezio merkeagoa. Merkatuek gardentasun handiagoa izango dute gainera, eta horrek erraztu egingo du erabakien hartzea, transakzio kostuak gutxitu egingo ditu eta nazioarteko harremanen agirien gora-beherak erraztu egingo ditu.

EMBa funtsezko aldaketak ekarri ditu gure enpresen testuinguruan eta lanerako baldintzetan. Horrek, aurrena, egokitze bat eskatuko die, egokitze kulturala eta administratiboa batik bat, eta ondoren, kudeaketa era berriak. Horregatik, harrigarria da enpresa taldeak eta enpresa handiak baino ez aritzea euroaren ezartzeak enpresen estrategian eta funtzionamenduan izango dituen ondorioei buruz hausnarketa egiten. ¶

[Erredakzioan euskaratua]

Mikel Zurbano

Ekonomi eremuak birpentsatzen: euroa aro globalan

Europako Ekonomi eta Moneta Batasunaren (EMB) sorrera puntako gertaera politiko, sozial eta ekonomikoa da

munduko egungo panoraman. Mende honen amaiera bi aroen arteko zubialdi gisa aurkezten zaigu, Europako integrazioa batetik besterakoan giltzarri izanik. Europako integrazioa eskuarki eta EMB partikularri, mundu mailako prozesu ekonomiko eta politikoen emaitza dinamikoa da eta, halaberean, EMBak eta euroaren sorrerak prozesu horiek bizkortu eta baldintzatuko dituzte halabeharrez.

Honezkero agerian da euroak dakartzan berrikuntzen eremu zabalean non kokatuko dudan burutapen xume hau: nazioarteko eszenatokian alegia. Hasteko nazioarteko ekonomi integrazioak eta bere testuingurua azaltzen dira, euroaren Europa kontestu horretan kokatuz EMBaren ekarpenaz jarduteko gero, subiranotasun ekonomikoaren auziaren inguruko hausnarketarekin amaitzeko.

Ekonomi integrazioen eszenatokiak

Kapitalismoaren sorrera eta garapenarekin nazio ekonomiak bihurtu ziren harreman ekonomikoetarako oinarritzko eremuak. Horien instituzionalizazioak estatu-nazioaren itxura hartu zuen. Harrezkero harreman ekonomiko kapitalistek nazio ekonomiaren eremu estu hori gainditzeko joera iraunkorra gero eta nabarmenago erakutsi dute. Hots, ekonomia kapitalistaren berezko joera nazioarteratze prozesu bizkorra da. Dinamika estruktural honek agerian utzi zuen hasieratik oinarritzko eremu nazionala eta nazioz gaindikiko indarren arteko kontraesana, zeina denboraren poderioz areagotu den. Nazioartean garaian garaiko ekonomi ordenuren bat eraiki behar izan da kontraesan hori leundu eta egonkortasun ekonomikoa zein politikoa bermatzeko.

Garapen eredu fordista eta Bretton Woods-eko ekonomi ordenuaren krisialdiak ageriagoan utzi zuen aipatutako kontraesana, izan ere harreman ekonomikoek nazioz gaindikiko norabidea indartzen zuten bitartean ordura arte eraginkorrak izandako nazioarteko instituzio eta hitzarmenak (IMF, GATT...) krisiaroan murgildu ziren. Halaber, 1970eko hamarkadara arte EEBBetako ekonomiak eta zehazki dolarrak izandako hegemonia ahuldu eta itxuraldatu egin da geroztik, EEBBek ezin izan baitute gerraosteko ekonomi nagusitasuna bere horretan mantendu, batik bat Alemania

eta Japoniako lehia indartsuagatik baina baita bere nazioarteko posizioaren kontestuan eginiko gehiegikeriengatik ere.

Beraz, azken bi hamarkadetan munduko ekonomian hegemonia bakarretik lidergo hirukoitzerako trantsizioa ezagutu dugu. Prozesu honek *triadizazio* izena du eta mundu mailako ekonomi harremanak hiru gune nagusien inguruan egituratu eta oinarritzen direla eman nahi du aditzera (Petrella, R. [1997: 77]). Hiru ekonomi gune horiek Estatu Batuak, Japonia eta Alemaniaren lidergoan eraikitzen ari dira, gune bakoitzaren eremuan ekonomi hartuemanen sare propioa osatuz eta talde transnazionalentzat berezko barrutiak ziurtatuz. Egoera berri honek nazioartean herrialdeen arteko oreka berriztatua islatzen du eta lider bakarraren testuinguruan sortutako nazioarteko erakundeen zilegitasuna eta funtzioak zalantzan jartzen ditu, hala nola estatu-nazioen ekonomi subiranotasuna. Munduko Barne Produktu handiena duten zortzi herrialdeen (G-8) taldea abian jarri izana da horren erakuslea.

Europako Batasuna: integrazio prozesuen buruan

Nazioarteko *triadizazio* prozesu honen itzalpean gune bakoitzeko integrazio prozesuak sortu edo bizkortu dira. Inguruko herrialdearteko merkataritza harremanak abiapuntutzat hartuz integrazio eremu desberdinen bilakaera eman da. Ikuspegi geoekonomikotik prozesu hauen artean aipagarriak dira Asiako hegoekialdekoa, Hegoamerikakoak (Mercosur garrantzitsuena izanik), Iparramerikakoa (NAFTA) eta Europakoak (EFTA eta Europako Batasuna). Haue-tako gehienetan integrazioaren lehen urratsa jorratu da: integrazioko herrialdeen arteko mugasarien ezabapena eta, beraz, integrazio barrutiko ondasun eta zerbitzuen zirkulazio librea. Baina merkataritza lehentasun honez haratago ez da urrats gehigarri eman, ezta aurreikusi ere. Egia da badela gune bakoitzeko txanpon nagusiaren inguruan moneta eremua ia osatua, yenak, dolarrak eta marko/euroak eragin eremu zabalagoak itxuratuz. Hala ere, moneten eragin eremuak dibisa hauek duten nagusigoa dela medio tajutzen dira eta ez integraziorako borondate esplizituagatik.

Europako Batasuneko (EB) prozesua da salbuespena, egindako ibilbide luze bezain gora-beheratsuak merkatal integrazio soila gainditzea ekarri baitu. Oro har, Europako batasun prozesua berez mundu mailako lankidetzaz eta arauketaren gabeziari, hots, Estatu partaideen subiranotasun mugatuei, eskualdean emandako behin-behineko erantzuna da.

Neoliberalismoaren bultzadarekin Europako Batasuna laurogeiko hamarkadatik merkatuaren gidaritzapeko nazioarteratze prozesu autonomo gisa itxuratu da eta ez soilik merkataritza arloan, baita kapitalen merkatuen, teknologiaren eta produkzio sistemaren arloetan ere. Hortik aurrera, merkatu bakarra osatzea eta ekonomi batasuna eskuratzea ezinbestekoak bihurtu ziren Europako integrazio prozesuan.

Merkatu Bakarra eratu zen 1992an Akta Bakarra aplikatuz eta ondasun eta zerbitzuen zirkulazio libreaz haratago kapital eta pertsonen zirkulazio librea ere indarrean ipini zen. Kontuan hartu behar dugu ordurako EB aduana batasuna zela jadanik, hots, partaideak ez ziren herrialdeekiko mugasari bateratu eta bakarra aplikatzen zietela EBe-ko herriek eta, beraz, merkataritza politika armonizatua indarrean zegoela EBean.

Ekonomi batasunerako ildo estrategikoak bistan zeuden hamarkada honen hasieran: merkatuaren gidaritza eta konbergentziarako irizpide monetarioak. Abian zegoen merkatu bakarrak diru bakarra eskatzen zuen logika horren ondorioz eta, hein berean, eskuharmen publiko minimoa. Honela, txanpon bakarra ekonomi batasunaren giltzarri bihurtu da eta horretara iristeko aldagai monetario eta publikoen irizpideek Estatuetakiko ekonomi eskuharmenerako ahalmena biziki baldintzatu dute. Trantsizioaldi honetan Estatu kideen moneta politikak hurbildu egin dira eta gidaritza lanetan diharduten Banku Zentralak botere politikoarekiko autonomizatu egin dira.

Beraz, *euroa* gure artean izango dugunerako moneta politika bakarra ez da berrikuntza izango, urte batzuetako errealitate irmoa baizik. Ordurako beste politika publiko batzuk ere batasunerako ibilbidea jorratua izango dute,

hala nola Nekazaritza Politika Bateratua, merkataritza politika, industri eta ikerketa, azpiegitura, etab. Aurrekontu politikak ere oso irizpide homogeenak izango ditu, kopuruz BPGarekiko ehuneko hiruko muga zorrotza irizpide gisa betiko mantenduko baita Amsterdamen hitzartutako Egonkortasun Ituna dela eta.

Ekonomi subiranotasunak Europako Batasunean

Egoera berriak hainbat arlotan du eragina baina azterketaren helburuak ekonomi subiranotasunaren arlora mugatzen gaitu. Europako Batasunean euroa indarrean ipintzeak herrialde partaideetako ekonomia *nazionalen* ohiko zutabeak kolokan jartzea ekarriko du eta honekin batera ekonomi zikloan eragiteko erabili ohi diren tresna *nazional* tipikoak ere.

Ekonomia *nazionalaren* funtsezko osagaiei erreparatuz gero lau aipa ditzakegu Kébabdjian (1994) egilearekin batera: moneta, salkari eta zerbitzuen merkatu propioa, faktoreen merkatu *nazionalak* eta arauketa zein instituzionalizazio esparru bereiztua. Aipatua izan denez, ondasun eta zerbitzuen merkatuak zein produkzio faktoreenak (kapitalarena eta lanarena) bateratuak daude EBeko eremuan hamarkada honen hasieratik. EMBarekin txanpon bakarra eta Europako Banku Zentrala (EBZ) sortuko dira. Honela, hamaika Estatu partaideek azken hamarkadan Alemaniako Bundesbank-en agindupean zuten moneta autonomia urria behin betiko galduko dute. Arauketa eta ekonomi politikak, oro har, armonizatze aldera egingo dute gorago aipatu dugun bidetik. EBeko (11) ekonomiak, beraz, soslai *nazional* tipikoa hartuko du EMBarekin. Lan eta giza arloko arautegi bateratuaren gabeziak soilik itxuragabetzen dute ekonomia kontinentaleko izaera *nazionala*.

Honek guztiak ez dakar estatu-nazioaren gainbehera halabarrez, nahiz epe luzean bere habeak eraldatu bide diren. Lehen aipatua izan den gisa, laurogeiko hamarkadatik merkatura zuzendutako eskuhartze publikoko era *pasi-boak* nagusitu dira Europako integrazio eremuan. Aitzitik, merkaturako arauketa komunak ezartzean edota merkaturaren giza eraginak arautzean *positiboan* hartutako erabaki

politikoak eskatzen dituzte eta hauek sarritan nazioz gaindiko eraikuntza instituzionala ekarri ohi dute. Esate baterako, EMBetik arlo soziala baztertzea Europako batasun ekonomikotik estatu-nazioaren lehentasuna mantentzeko saioaren isla da. Lehenik, *positiboan* egindako eraikuntza hori eragozten duelako eta, gainera, giza zilegitasuna naziozgain hedatzea ekiditean Europa mailako berezko nor-tasunaren erakuntza oztopatzen duelako.

Estatu-nazio europarraren zilegitasuna ez da kaltetua irten prozesu honetatik, integrazio prozesuan jokatzeko duen papera behatuz eta integrazioaren ereduko hainbat hastapen eta oinarriei erreparatuz (hala nola subsidiaritatea, nazioz gaindiko baino nazioarteko izaera Europako Batzordeari dagokionean, etab.).

Laburbilduz, *triadizazioak* eta merkatuaren gidaritzapeko estatu-nazioaren berregituraketa prozesuak EBaren barnean ekonomi subiranokidetasunaren eraberrikuntza dakar, mundu mailako aitzindaritzat hartuz eta *nazio* bakarreko ekonomi subiranotasun aroaren behin betiko amaiera iragarritz.

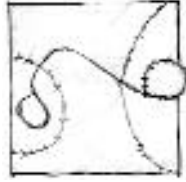
Azken finean, EMBarekin Europako eraikuntza prozesua erakunde instituzional berri baten hazia izango da, estatu-nazio klasikoarekin zein orain arte ezagutu ditugun estatuen batura soilarekin zerikusirik izango ez duena.

Nazioarteko ordenua, eremuak, subiranotasunak

Europako integrazio esperientziak European sortzear da-goena guztiz berria dela ekartzen du bistara: estatu-nazioen gobernuarteko erlazioek kontrolatutako nazioarteko ordenua. Honen bitartez, transnacionalizatutako munduko ekonomia-erentzat eskualde eta barne antolaketa ahalik eta egonkorrena ziurtatzen da. Dena den, integrazio eremueta-ko dinamikaren berriak hainbat ekonomi oinarri konplexuago bihurtzen du, besteak beste, ekonomi subiranotasuna. Ekonomi subiranotasun *zatiuek* integrazio eremuen egokiera ekarri du eta integrazio eremu aitzineratuene-ko subiranotasunaren *zatiketa* eta konplexutasuna areagotu dute.

Nazioarteko ekonomi ordenuaren egonkortasun ezak erantzun multilateralak eskatzen ditu. Honen aurrean es-

Historia bizia

IMANOL MURUA URIA
Juan San Martini elkarrizketa

67